

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Zuzana Ručková, DiS.

**VYUŽITÍ REGIONU V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ
SE ZAMĚŘENÍM NA POZNÁVÁNÍ PŘÍRODY
A SPOLEČNOSTI**

Olomouc 2014

vedoucí práce: PhDr. Vlasta Hrdličková, Ph.D.

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vytvořila samostatně za využití literatury, kterou uvádím v seznamu použité literatury a pramenů.

V Kopřivnici dne

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Vlastě Hrdličkové, Ph.D. za odborné vedení práce, za podporu a trpělivost při jejím vytváření. Dále bych chtěla poděkovat celé své rodině, která mě při tvorbě této práce velmi podporovala, a bez jejich pomoci by nebylo možné ji dokončit.

Obsah

ÚVOD	5
I TEORETICKÁ ČÁST	7
1 CHARAKTERISTIKA MIKROREGIONU VALAŠSKOMEZIŘÍČSKO - KELEČSKO	8
1.1 PŘÍRODNÍ PODMÍNKY.....	10
1.1.1 Rostlinstvo a živočišstvo.....	10
1.2 OBYVATELSTVO MIKROREGIONU VALAŠSKOMEZIŘÍČSKO – KELEČSKO	14
1.2.1 Významné osobnosti mikroregionu Valašskomeziříčsko – Kelečsko.....	16
1.3 VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ A JEHO HISTORIE.....	19
1.4 ŠKOLSTVÍ, SPORT A KULTURA.....	26
1.5 PRŮMYSL A ZEMĚDĚLSTVÍ.....	28
1.6 OCHRANA PŘÍRODY.....	30
2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A POZNÁVÁNÍ PŘÍRODY A SPOLEČNOSTI	32
3 VYUČOVACÍ METODY VYUŽÍVANÉ PŘI POZNÁVÁNÍ PŘÍRODY A SPOLEČNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 NÁVRH FENOLOGICKÝCH VYCHÁZEK	37
4.1 CHARAKTERISTIKA VYCHÁZEK.....	37
4.2 PODZIMNÍ VYCHÁZKA – Putování za barvami podzimu.....	39
4.2.1 Lety vlaštovek.....	39
4.2.2 Rozlišování listů a plodů stromů.....	39
4.2.3 Podzimní strom a listy – frotáž.....	40
4.2.4 Kam se skřítek schová na zimu - tvorba domku pro skřítky z nasbíraných přírodnin	40
4.2.5 Obtisky listů, tiskátka ovoce nebo zeleniny.....	41
4.2.6 Dekorace z listů (listy s ořechem).....	41
4.2.7 Pexetrio (Znáš naše stromy).....	42
4.3 ZIMNÍ VYCHÁZKA - Zvířátka se ukládají k mrazivému snění.....	43
4.3.1 Návštěva krmelce, pozorování stop zvířat.....	43
4.3.2 Zdobení stromu v lese.....	43

4.3.1 Návštěva krmelce, pozorování stop zvířat.....	43
4.3.3 Zvířecí stopy – odlévání stop ve sněh.....	44
4.3.4 Budka pro ptáčky	44
4.3.5 Pozorování ptáků a jejich poznávání.....	44
4.3.6 Výroba zobání pro ptáčky.....	45
4.3.7 Hra „Na medvěda“.....	45
4.4 JARNÍ VYCHÁZKA – Příroda se probouzí.....	47
4.4.1 Hra – Na zahradníka.....	47
4.4.2 Kresba květinami	47
4.4.3 Hra „Čáp ztratil čepičku, měla barvu barvičku	48
4.4.4 Příroda čaruje - výroba obrázku z přírodnin	48
4.4.5 Jak roste sněženka.....	49
4.4.6 Pozorujeme růst semínek.....	50
4.4.7 Ptáčku, jak zpíváš.....	50
4.5 LETNÍ VYCHÁZKA - Slunce pálí čím dál víc, neudrží nás ve školce nic	51
4.5.1 Pexeso z přírodnin.....	51
4.5.2 Šišky a jejich porovnávání.....	51
4.5.3 Hod na cíl a do dálky.....	51
4.5.4 Šišková válka.....	52
4.5.5 Sluneční hodiny.....	52
4.5.6 Kamenná zvířátka – malba barvami na kameny.....	53
4.5.7 Hra s kamennými zvířátky.....	53
ZÁVĚR	55
SEZNAM PUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	57
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	59
PŘÍLOHY.....	60
ANOTACE.....	69

ÚVOD

Téma „Využití regionu v předškolním vzdělávání se zaměřením na poznávání přírody a společnosti“ jsem si zvolila nejen proto, že mám velmi kladný vztah k přírodě, ale především kvůli dětem, kterým bych se chtěla ve své budoucí profesi věnovat. Děti jsou naše budoucnost a budoucnost přírody na planetě Zemi je v jejich rukou. Proto bychom se měli snažit ji dětem co nejvíce přiblížit, naučit je pozorovat, co se kolem nich děje, jak se příroda v průběhu roku mění, poznávat živočichy a rostliny, se kterými se ve svém okolí mohou setkat. Vytvořit u nich pozitivní přístup k přírodě, který promítnou i do svého budoucího života a výchovy svých vlastních dětí.

Dříve nebyl problém potkat v lese nebo na louce např. laně nebo jeleny, dnes už nás taková věc přinejmenším překvapí a bereme to jako něco neuvěřitelného, co se nám nestává každý den. Problémem je také rozlišit jednotlivá roční období, u kterých již jen stěží dokážeme rozeznat předěl. Lidové pranostiky ve většině případů neplatí, příroda se vlivem člověka až příliš změnila, a ne k lepšímu.

Děti, ale i my dospělí, jsme si zvykli, že z vodovodu nám teče čistá voda, že máme doma teplo, můžeme si rozsvítit, zapnout rádio nebo televizi, máme co jíst, dýcháme „čistý“ vzduch. To vše nám připadá samozřejmé. Jednou ale nastane doba, kdy tomu tak nebude. A proto bychom se měli snažit o nápravu této situace.

Vychovávat děti k ekologickému chování k přírodě se snažíme již v rodině a dále na to navazujeme při práci v mateřských školách. Právě proto je také ekologická výchova zakotvena v Rámcovém vzdělávacím programu předškolního vzdělávání, protože právě v dětství se učíme správným návykům. Nejen to, že bychom si měli před jídlem umýt ruce, umět pozdravit, ale také jak se chovat k přírodě a ke svému okolí. Právě při každodenních pobytech na zahradě MŠ nebo při vycházce do blízkého okolí můžeme dětem přírodu přiblížit.

Tato práce seznamuje děti s okolím, ve kterém žijí, aby se naučily poznávat změny, kterými příroda prochází v průběhu roku. Naučit je poznávat rostliny a živočichy, se kterými se mohou běžně setkat.

Práce je členěna na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část této práce je věnována seznámení s mikroregionem Valašskomeziříčsko-Kelečsko, kde jsou realizovány jednotlivé fenologické vycházky. Také se zde konkrétně věnuji městu Valašské Meziříčí, jeho přírodním a geografickým podmínkám, průmyslu, kultuře a školství a jak město Valašské Meziříčí zabezpečuje ochranu přírody.

Dále se zabývám poznáváním přírody a společnosti v kontextu s Rámcovým vzdělávacím programem předškolního vzdělávání a vyučovacím metodám používaným v předškolním vzdělávání.

V praktické části předkládám návrh fenologických vycházek pro jednotlivá roční období. Tato část obsahuje metodické zpracování aktivit a činností v rámci jednotlivých vycházek. Záměrem podzimní vycházky „Putování za barvami podzimu“ je seznámit děti se základními znaky podzimu, naučit se rozeznávat stromy, jejich listy a plody, jak můžeme tyto přírodniny využít a jak se zvířátka připravují na zimu. Zimní vycházka „Zvířátka se ukládají k mrazivému snění“ je zaměřena na seznámení dětí se zvířátky, které v zimě spí a které naopak ne, jak můžeme zvířátkům přes zimu pomáhat, naučit se rozlišovat stopy zvířat a také jak se postarat o ptáčky, kteří u nás zůstávají. Jarní vycházka „Příroda se probouzí“ je zaměřena na pozorování probouzení přírody, barvy jara, rozeznávání květina a jejich vývoj od semínka až po rostlinku. Záměrem letní vycházky „Slunce pálí čím dál víc, neudrží nás ve školce nic“ je seznámit děti s plody lesa a přírodninami, které v něm můžeme v létě najít a použít při různých činnostech.

Cílem teoretické části je především seznámení s mikroregionem Valašskomeziříčsko-Kelečsko, začleněním poznávání přírody a společnosti do Rámcového vzdělávacího programu předškolního vzdělávání a využívanými výukovými metodami používanými v předškolním vzdělávání.

Cílem praktické části je návrh fenologických vycházek a jejich metodické zpracování.

V závěru práce je přiložen seznam použité literatury a pramenů, seznam obrázků, přílohy a anotace.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika mikroregionu Valašskomeziříčsko - Kelečsko

Mikroregion Valašskomeziříčsko-Kelečsko se nachází v severní části okresu Vsetín ve Zlínském kraji. Tento mikroregion vznikl v roce 2001. Jedná se o sdružení obcí Valašské Meziříčí, Branky, Jarcová, Choryně, Kelč, Kladeruby, Kunovice, Lešná, Loučka, Oznice, Mikulůvka, Police, Podolí, Střítež nad Bečvou, Velká Lhota a Zašová. Celková rozloha tohoto regionu je 180 km² a počet obyvatel žijících na tomto území je více než 42 tisíc. Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 280 m. n. m. až po 749 m. n. m. (<http://www.meziricsko.cz>).

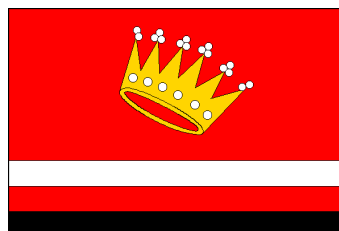

Obr. č. 1 – znak regionu (Šulák, D., 2001, www.meziricsko.cz)

Největší obcí mikroregionu Valašskomeziříčsko – Kelečsko je Valašské Meziříčí. Nalézá se na soutoku Rožnovské a Vsetínské Bečvy. Jedná se o malé městečko čítající okolo 22.855 obyvatel (sčítání bylo provedeno k 4. 2. 2014). Město se nachází ve Zlínském kraji a pro svou polohu je nazýváno „vstupní bránou“ do Moravskoslezských Beskyd. Vznikalo postupně připojením dalších obcí. Nejdříve bylo připojeno sousední Krásno nad Bečvou v roce 1923. Dále se jednalo o obce Krhová (1953), Bynina (1976), Hrachovec (1976), Juřinka (1976), Lhota u Choryně (1976), Poličná (1976) a Podlesí (1980). Obce Krhová a Poličná se v posledních dvou letech opět osamostatnily. Znakem města je zlatá koruna se třemi liliovými výběžky na červeném pozadí (viz. obrázek č. 2). Stejná zlatá koruna se objevuje i na vlajce města. Koruna je zasazena opět na červeném pozadí se dvěma pruhy, bílým a černým (viz. obrázek č. 3). Město má velmi důležitou polohu nejen z pohledu silniční, ale hlavně železniční dopravy. (Nekuda, 2002)

Obr. č. 2 – znak města

Obr. č. 3 – vlajka města

(www.erbymest.wz.cz/valasskemezirici.htm) (www.fotodoma.cz/vs-valasske-mezirici/symboly-vlajka-prapor.php)

Obr. č. 4 – mapa mikroregionu Valašskomeziříčsko – Kelečsko
(www.obecloucka.cz/svazek-obci.php)

1.1 Přírodní podmínky

Krajina regionu je převážně kopcovitá s hlubokými údolími. Více než polovinu plochy tvoří lesní porost. Území je bohaté na různorodá přírodní stanoviště. Tento region patří k nejzachovalejším přírodním územím v České republice.

Podnebí regionu spadá do mírného pásu mírně kontinentální. Důležitým činitelem pro zdejší klima je nadmořská výška a terénní členitost, teplota klesá s měnící se nadmořskou výškou – rozdíl mezi nejvyšším a nejnižším místem v regionu je až pět stupňů Celsia. Tím jsou ovlivněny rozdíly v rázu podnebí v jednotlivých částech regionu. Toto území také patří k nejdeštivějším v České republice.

Hory jsou zde velmi členité a strmé. Je to důsledek malého stáří těchto pohoří a také střídáním málo a více odolných hornin. Valašského Meziříčí spadá do oblasti Moravskoslezských Beskyd. Převažují zde odolné málo zvrásněné pískovce. K nejvýznamnějším vrcholům této oblasti patří Radhošť (1129 m n. m.) a Lysá hora (1323 m. n. m.).

Celým okresem protéká řeka Bečva o celkové délce 70 km. Je největším levostranným přítokem řeky Moravy. Tuto řeku tvoří na jejím horním toku dva samostatné prameny - Vsetínská Bečva a Rožnovská Bečva, které se spojují ve Valašském Meziříčí. K nejvýznamnějším přítokům Bečvy patří Loučka a Juhyně (Nekuda a kol., 2002).

1.1.1 Rostlinstvo a živočišstvo

Původně byly lesy na tomto území tvořeny z velké části jedlemi, buky, v menší míře javory a smrky. Toto složení prospívalo veškeré vegetaci, kterou v lese můžeme najít. Téměř celé území bylo pokryté lesním porostem. V 18. století dochází k postupnému rozvoji pastevectví a tím pádem ke snížení zalesnění krajiny. Vzhledem ke stále větší poptávce dřeva se v průběhu 19. století opět krajina začíná z velké části zalesňovat. Ovšem k velké škodě zdejší přírodě už se nejedná o jedlobučinové porosty, ale pouze o smrkové. Hlavním důvodem je to, že smrky je možné kácet již po 80 letech, kdež to buky a jedle až po 100 až 140 letech. Proto v dnešních beskydských lesích narazíme na povětšinou stejně staré smrky, které jsou vysazovány najednou. Tímto jednotvárným prostředím zdejší flora velmi utrpěla (Nekuda a kol., 2002).

Rostlinstvo

Území regionu se nalézá na samém kraji karpatského horského oblouku. To ovlivňuje

výskyt jednotlivých druhů rostlin, které se objevují na tomto území. Jedná se totiž především o rostliny, které můžeme nalézt především v oblasti Karpat. Mezi tyto druhy můžeme zařadit oměj tuhý moravský (*Aconitum firmum* subsp. *moravicum*), světlík slovenský (*Euphrasia slovacica*) a chrpa javornická (*Centaurea mollis*), hořeček žlutavý (*Gentianella lutescens*), ladoňka karpatská (*Scilla kladnii*), ostřice chlupatá (*Carex pilosa*) a šafrán Heuffelův (*Crocus heuffelianus*). Světlík slovenský a chrpa javornická jsou ohroženým druhem, který se vyskytuje pouze na tomto území z celé České republiky.

Důležitou skupinu tvoří subatlantské druhy a mezi tyto můžeme zařadit štírovník bažinný (*Lotus uliginosus*), rozchodník trojlistý (*Hylotelephium jullianum*), penízek namodralý (*Thlaspi coerulescens*), všivec lesní (*Pedicularis sylvatica*) a mochna anglická (*Potentilla anglica*).

Další skupinou, která na toto území zasahuje od jihu, jsou teplomilné rostliny a mezi tyto řadíme bílojetel bylinný (*Dorycnium herbaceum*), jetel válcovitý (*Trifolium rubens*), hladýš širolistý (*Laserpitium latifolium*), pryšec prutnatý (*Tithymalus tommasinianus*), oman mečolistý (*Inula ensifolia*) nebo ostružiník šedavý (*Rubus canescens*).

Velkou zvláštností tohoto kraje je šafrán bělokvětý (*Crocus albiflorus*), který je zde zastoupen v hojném počtu. Je to pravděpodobně jediná lokalita v České republice, kde šafrán vyskytuje přirozeně (Nekuda a kol., 2002).

Živočichové

Krajina Valašska má spíše horský a podhorský ráz, a tím pádem i chladnější podnebí. Toto má samozřejmě vliv na druhy zvířat, které zde žijí. Historicky je doloženo, že se zde vyskytovali bobři, losi nebo zubři evropští. V 17. století nebyl problém zde potkat velké šelmy jako vlka nebo medvěda, z dravců to byli orel křiklavý nebo orel skalní. V lesích bylo možné narazit na tetřeva hlušce nebo jeřábka lesního. Hlavní vlivem na úbytek těchto zvířat ve volné přírodě na území Valašska byl velký úbytek původních lesů a dále hospodaření člověka, který nebyl příliš ohleduplný k okolní přírodě. Co tedy můžeme dnes na Valašsku najít?

Ryby

Z původních druhů ryb dnes můžeme v Bečvě v pstruhovém pásmu nalézt vranku pruhoploutvou (*Cottus poecilopus*), vranku obecnou (*Cottus gobio*) nebo pstruha potočního (*Salmo trutta* f. *farrio*). V pásmu lipanovém se objevují lipan podhorní (*Thymallus*

thymallus), jelec tloušť (Leuciscus cephalus) a jelec proudník (Leuciscus leuciscus). Pro parmová pásma je typická parma obecná (Barbus barbus), ostroretka stěhovavá (Chondromanusus). Velmi vzácně se zde objevuje i štika obecná (Esox lucius).

Mezi ryby, které zde byly uměle vysazeny člověkem, patří například kapr obecný (Cyprinus carpio), amur bílý (Ctenopharyngodon idella), candát obecný (Stizostedion lucioperca) (Nekuda a kol., 2002).

Obojživelníci

K ocasatým obojživelníkům se na tomto území řadí mlok skvrnitý (Salamandra salamandra), čolek obecný (Triturus vulgaris) nebo čolek velký (Triturus cristatus). Do skupiny žab můžeme zařadit ropuchu obecnou (Bufo bufo), ropuchu zelenou (Bufo viridis) nebo rosnička zelená (Hyla arborea) (Nekuda a kol., 2002).

Plazi

Zástupci z řádu ještěřů jsou na tomto území ještěrka obecná (Lacerta agilis), ještěrka živorodá (Zooteca vivipara) a slepýš křehký (Aguis fragilit). Z hadů můžeme zmínit užovku obojkovou (Natrix natrix), užovku hladkou (Coronella austriaca) a také jedovatou zmiji obecnou (Vipera berus) (Nekuda a kol., 2002).

Ptáci

Na celém území Valašska žije přes 200 druhů ptáků, z toho 130 zde má své hnízdiště a 50 z nich protahuje, neboli na zimu odlétá do teplých krajín. Z tohoto důvodu jsem vybrala pouze jednu skupinu, která význačně doplňuje valašskou přírodu. Jedná se o dravce a k jejich představitelům na tomto území patří luňák hnědý (Milvus migrans), orel mořský (Haliaeetus albicilla), krahujec obecný (Accipiter nisus), káně lesní (Buteo buteo) a také poštolka obecná (Falco tinnunculus) (Nekuda a kol., 2002).

Savci

Nejpočetnější skupinou na tomto území jsou hlodavci, ke kterým řadíme veverku obecnou (Sciurus vulgaris), křečka polního (Cricetus cricetus), myšku drobnou (Micromys minutus). Z hlodavců žijících u lidských obydlí jsou to myš domácí (Mus musculus) a potkan (Rattus norvegicus).

Další významnou skupinou jsou šelmy, zvláště šelmy kunovité. K těmto řadíme hranostaje (Mustela erminea), kunu skalní (Martes foina), tchoř tmavý (Martes putorius) a jezevec lesní

(*Meles meles*). Velmi vzácnou šelmou, která se již velmi zřídka objevuje na tomto území je vydra říční (*Lutra lutra*). Z psovitých šelem je to především vlk (*Canis lupus*) a liška obecná (*Vulpes vulpes*).

Ke kritickým ohroženým druhům objevujícím se na tomto území patří rys ostrovid (*Lynx lynx*) a medvěd hnědý (*Ursus arctos*) (Nekuda a kol., 2002).

1.2 Obyvatelstvo mikroregionu Valašskomeziříčsko – Kelečsko

Důkazy o osídlení tohoto území člověkem spadají až do starší doby kamenné – paleolitu. Z této doby pochází nález hranového rypadla poblíž Kelče, což dokládá přítomnost lovců mamutů (Nekuda a kol., 2002).

Osídlování tohoto území následovala po dlouhou dobu od středověké kolonizace až po pasekářkou a tzv. valašskou kolonizaci v 16. až 18. století (Nekuda a kol., 2002). Počátkem 16. století bylo osídlení velmi nerovnoměrné vlivem hornatého území. Nacházelo se zde sedmdesát sídel, z toho jedno město – Valašské Meziříčí, čtyři městečka – Krásno, Kelč, Pržno, Rožnov a Vsetín a šedesát čtyři vsí. Po bitvě na Bílé hoře se Valašsko začíná odlišovat od ostatních území Moravy a to hlavně chovem tzv. *valašského dobytka – koz a ovcí – salašnickým způsobem* (Nekuda a kol., 2002, str. 162).

V průběhu pasekářské kolonizace docházelo k osídlení území, které vzniklo odlesněním pasekářskou činností. *Pasekářská kolonizace byla dílem místního usedlého obyvatelstva a neznamenal příchod nějakého cizího etnika* (Nekuda a kol., 2002, str. 169). Do této doby spadá vznik slova Valach, které znamenalo buď osobu jiného etnického původu, nebo *nositele tzv. salašnické kultury* (Nekuda a kol., 2002, str. 169). Při valašské kolonizaci nedocházelo ke vzniku nových sídel, ani k rozšiřování orné půdy. Jednalo se spíše k rozšíření jiného způsobu chovu koz a ovcí. Tento způsob se na toto území rozšířil ze Slovenska. *Být valachem znamenalo obdobné postavení, jako měl později kravař, který pásal krávy, jako měl pacholek, který se staral o koně* (Nekuda a kol., 2002, str. 169).

Po Bílé hoře v průběhu třicetileté války místní povstali proti vrchnosti. Stalo se tak celkem třikrát. První povstání bylo v letech 1620 – 1621. Obyvatelé tohoto kraje se dali do spolku s nepřáteli Habsburků a postavili se vrchnosti a církvi na odpor. Při druhém povstání v roce 1627 se Moravané opět postavili stejnému nepříteli, ale v tomto případě jako stoupenci Dánů a emigrantů. Při třetím povstání, které se odehrálo v letech 1642 – 1644, se místní stali spojenci Švédů. V historických pramenech byli povstalci označováni jako „Valaši“. Toto budilo dojem, že se jedná o pastevce koz a ovcí. Přitom povstání se zúčastnily všechny společenské vrstvy. Všechny spojovalo to, že nebyli katolíky a chtěli si zachovat svobodu při výběru náboženství. Po porážení povstání byla ve Vsetíně v roce 1644 provedena hromadná poprava okolo 200 povstalců. Útrapy v průběhu třicetileté války neměly konce. Obyvatelé

Meziříčí a Krásna byli 14. února 1648 napadeni Švédy kvůli nezaplacenému výpalnému. Obě města byla vypálena a většina obyvatel vyvražděna (Nekuda a kol., 2002).

Po skončení války dochází k osidlování opuštěných domů a obnovení hospodaření.

V roce 1850 se Valašské Meziříčí stalo okresním hejtmanstvím a většina okolních obcí spadala pod něj. Spolu s okresem rožnovským a vsetínským náležely pod nově zřízenou Krajskou vládu v Olomouci.

Roku 1855 došlo ke zrušení okresních hejtmanství a ty byly nahrazeny smíšenými politicko-soudními okresními úřady. Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm a Vsetín od této doby spadaly pod kraj Nový Jičín.

V průběhu první světové války se situace opět velmi zhoršila, byl nedostatek mouky a soli a došlo k velkému zvýšení cen. Potraviny byly na příděl.

Vyhlášení Československého státu s sebou neslo vlnu nadšení, ale také vznik nových institucí. Začaly vznikat národní výbory, které fungovaly jako státní správa. Valašské Meziříčí se také stalo Okresním národním výborem. Stále však přetrvával nedostatek potravin, zásobování bylo nedostatečné. Obyvatelstvo strádalo podvýživou a mnoho dětí bylo nakaženo tuberkulózou. Opět docházelo k nepokojům (Nekuda a kol., 2002).

Valašské Meziříčí se začalo v roce 1918 zabývat sloučením se sousedním městem Krásno nad Bečvou. V následujícím roce byla také podána oficiální žádost na ministerstvo vnitra. Ministr vnitra však žádost zamítl. Znovu se k tomuto návrhu obě města vrátili na konci roku 1922 a došlo k dohodě, která vyústila ke spojení obou měst, ke kterému došlo 31. července 1923.

Po válce došlo ke změnám v průmyslu na Valašsku, nejvíce bylo postiženo sklářství a výroba nábytku. Více byla na Valašsku v tomto období rozšířena řemeslná výroba. Fungovalo zde mnoho společenstev jako např. společenstvo cukrářů a perníkářů, společenstvo klempířů, společenstvo obuvníků atd. Zemědělství bylo oproti zbytku republiky zaostalé vlivem podhorských podmínek. Výnosy z pěstování plodin nebyly velké. Došlo také k omezení chovu ovcí na polovinu.

V roce 1939 opět do života valachů zasáhla válka. Po atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha bylo vyhlášeno stanné právo a byly prováděny prohlídky osob, kontrola dokladů a také domovní prohlídky. Opět byly zavedeny potravinové lístky. Celou republiku strádala nedostatkem potravin a nejvíce samozřejmě děti. Území okresu bylo osvobozeno 2. a 7. května 1945 a první osvobozenou obcí byla Horní Bečva. Po osvobození se lidé snažili o odstranění škod způsobených válkou a znovu obnovení výroby a hospodářství (Nekuda a kol., 2002).

V únoru 1948 se dostali k moci komunisté a došlo k velkým změnám. Byly znárodněny všechny průmyslové podniky a byla provedena likvidace velkostatků. Opět byly zřízeny okresní národní výbory. Došlo také k likvidaci náboženských spolků (Nekuda a kol., 2002).

1.2.1 Významné osobnosti mikroregionu Valašskomeziříčsko - Kelečsko

K významným osobnostem, které zde působily, patří T. G. Masaryk, František Sales Bauer, ThDr., Radoslav Brzobohatý, Arnošt Dadák, Amálie Kutinová, Karel Hofman, JUDr. Alois Mikyška, Josef Baruch, Josef Hapka a František Hanus.

Tomáš G. Masaryk

Tomáš G. Masaryk si Valašsko oblíbil díky prázdninovým pobytům s malířem Hanušem Schwaigrem. Jednalo se především o Valašské Meziříčí a jeho okolí. Uvědomělý občané Valašského Meziříčí znali tohoto muže nejen z těchto návštěv, ale především z jeho přednášek. Díky tomu byl náš první prezident delegován v letech 1907 a 1911 poslancem za valašská města do říšského sněmu. Toto mělo vliv na pozdější nástup T. G. Masaryka do světové politiky (Nekuda a kol., 2002).

František Sales Bauer, ThDr.

Vystudoval gymnázium a poté teologii v Olomouci. Po vysvěcení na kněze působil ve Vyškově. V roce 1882 se stává biskupem brněnským a o dvanáct let později arcibiskupem olomouckým. Napomohl založení Kongregace Milosrdných sester III. Řádu svatého Františka. V roce 1911 se stává kardinálem. K jeho stavitelským počínům patří zřízení kaple v biskupské rezidenci na Petrově a v katedrálním kostele dal vystavět hlavní oltář se vstupní předsíní. Za svého působení v Olomouci nechal přestavět svou rezidenci. Další památkou, která zkrášluje město Olomouc a je dílem Bauerovým, je Sarkandrova kaple. Svůj stavitelský um přenesl také na rodné Valašsko, kde v obci Hrachovec – místo jeho narození, dal postavit secesní památník svým rodičům. Valašsko mělo v jeho srdci nezastupitelné místo, a proto se zde rád vracel (Kramář, 2007).

Radoslav Brzobohatý

Tento slavný herec pochází ze slovenských Vrútek. V osmi letech se s rodinou vrací za Moravu do Valašského Meziříčí, kde tráví své mládí. Studoval místní gymnázium, ale po vyloučení se vyučil mechanikem pletařských strojů. Po vystudování DAMU působil v divadlech v Kolíně, Olomouci, Mostě a Příbrami. Od roku 1963 se natrvalo usadil v Praze. Ztvárnil velké množství divadelních, televizních i filmových rolí. Věnoval se také rozhlasu

a dabingu. Velmi rád se do kraje svého mládí vracel (Janoušek, 1996, www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/18237-radoslav-brzobohaty.html).

Arnošt Dadák

Působil ve Valašském Meziříčí jako obchodník. Byl zakladatelem pražírny kávy, čaje, kakaa. Zasadil se o zvolení T. G. Masaryka poslancem říšského sněmu za valašská města. Firma Dadák měla ve své době pobočky ve Zlíně a Ostravě. Před druhou světovou válkou byla na vrcholu. Arnošt Dadák však náhle umírá zřejmě z přepracování. Majitelkou firmy se stává jeho žena Božena a praktického řízení se ujímá jeho syn Arnošt. Další zlom nastává v únoru 1948, kdy je firma zestátněna. Potomci Arnošta Dadáka ji získali zpět v restituci v roce 1993. Díky obavám o existenci firmy došlo ke spojení s firmou Jacobs Suchard, které byla následně celá odprodána. Dalším vlastníkem firmy se stává společnost Kraft Foods (Nekuda a kol., 2002).

Amálie Kutinová

Tato známá spisovatelka pocházela z učitelké rodiny, narodila se v Rouchovanech u Moravského Krumlova. Své dětství a mládí prožila na Valašsku, ve Štítné nad Vláří a ve Valašském Meziříčí. Zde také vystudovala Dívčí reálné gymnázium a poté v Praze na Karlově univerzitě farmacii. Prožitky a vzpomínky na dětství popsala v několika z prvních dílů šestidílné cyklu o Gábře a Málince. Valašsku je také věnována kniha *Strýc Ozeř a jeho kakraholti* (Nekuda a kol., 2002).

Karel Hofman

Byl to akademický malíř, který se věnoval krajinomalbě, portrétům a grafické tvorbě. Po vystudování Akademie výtvarných umění v Praze odjel na studia do Říma. Jako pedagog působil na Baťově škole umění ve Zlíně a poté na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti. Na sklonku svého života se vrací do rodného kraje, který výrazně ovlivnil jeho malířskou tvorbu. Maloval zdejší krajinu a její obyvatele, jak při práci, tak při venkovských radovánkách a zvyklostech. Mezi jeho obrazy patří např. *Krajina na Valašsku*, *Masopust na Valašsku*, *Na hodech* (Nekuda a kol., 2002).

JUDr. Alois Mikyška

Vystudoval filozofii a práva. Jako jeden z prvních právníků si otevřel svou kancelář ve Valašském Meziříčí roku 1863. Byl to velmi aktivní člověk a pro město velmi přínosný.

Podílel se na vzniku jednoty Sokolské, muzejního a hasičského spolku, Měšťanské besedy. Zasadil se také o založení gymnázia a odborné školy dřevařské a košíkářské. Jeho jménu se také připisuje regulace řeky Bečvy, vznik tří nových parků – Abácie, Kozina a Botanika, výstavba železnice atd. V roce 1864 založil Občanskou záložnu, která byla velmi uznávaná. Od roku 1889 byl starostou Valašského Meziříčí. V roce 1903 dochází k úpadku Občanské záložny a Mikyška tuto situaci řeší sebevraždou (Nekuda a kol., 2002).

Josef Baruch

Byl to akademický malíř, grafik a také zčásti spisovatel. Vystudoval Odbornou školu pro zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí a poté díky Rudolfu Schlattauerovi měl možnost odejít studovat do Prahy Uměleckoprůmyslovou školu. Největší inspirací k jeho práci byl jeho rodný kraj. Věnoval se hlavně grafice, ilustrací a úpravou knih, malbě a práci se dřevem. Jako spisovatel se proslavil svými knihami, ve kterých se vrací do vzpomínek na Valašské Meziříčí. Jsou to *Stariček Kubějů*, tři díly próz *Ludé zpod Junákova* a *Pod Junákovem* (Kramář, 2007, Nekuda a kol., 2002).

Josef Hapka

Nejprve studovat malířství individuálně u F. Hoplíčka a následně přešel do Prahy na AVU. Zde také dlouhou dobu žil a pracoval. Na sklonku života se vrací do rodného kraje, který mu poskytl útočiště. Věnoval se figurální tvorbě, portrétům, zátiším, ale nejčastěji však krajinomalbě – *Zima v Hošťálkově*, *Léto na Hrubé Lhotě*. Z portrétů je to pak *Moje maminka*, *Malý Petr* nebo autoportréty. Jeho syn Petr Hapka je významným zpěvákem a skladatelem (Nekuda a kol., 2002).

František Hanus

Tento významný český herec se narodil ve Valašském Meziříčí v umělecky nadané rodině. Rodiče i jeho sestra se věnovali opernímu zpěvu. Byl to všestranný umělec, který se prosadil nejen v divadle, ale také v rozhlase, televizi a dabingu. Sám byl autorem televizních *Úsměvů valašského Slavína*, ve kterých seznámil diváky se slavnými osobnostmi Valaška. K filmům, které jej proslavily, patří např. *Řeka čaruje*, *Poslední mohykán*, *Pyšná princezna*, *Byl jednou jeden král*, *Dáma na kolejích*, *Na pytlácké stezce* nebo *Za trnkovým keřem*. Za svoji uměleckou činnost získal v roce 1978 cenu Svazu českých dramatických umělců a titul Zasloužilý umělec v roce 1972 (Nekuda a kol., 2002, Janoušek 1996).

1.3 Valašské Meziříčí a jeho historie

První zmínka o něm pochází z roku 1297, samotné město však bylo vybudováno až v polovině 14. století. Původně se jednalo o dvě samostatné obce – Meziříčí a Krásno nad Bečvou. Krásno nad Bečvou bylo v letech 1538 – 1548 připojeno k Meziříčí, poté se však znovu osamostatnilo. Velmi významným rokem pro Meziříčí byl rok 1526. Město ukrylo vůdce hornického povstání z Bánské Bystrice a odmítlo je vydat i přes žádost královny. Meziříčí mělo v této době svá privilegia jako např. právo tržní, právo opevnění, právo vybírat mýto, mít vlastní solnici, právo vařit pivo a právo hrdelní (Janoušek, 1996).

Město bylo obeháno hradbami a vstup do něj byl možný přes některou ze tří vstupních bran – Krásenskou, Rožnovskou nebo Poličenskou. V průběhu 16. století dochází k rozvoji města a řemesel. Vzniklo mnoho cechů jako cech obuvnický, krejčovský, pekařský, tkalcovský, soukenický, společný cech kovářů, bednářů a zámečníků a mnoho dalších (Nekuda a kol., 2002).

V roce 1621 se Meziříčí přidává k protihabsburskému Valašskému povstání. Povstání bylo potlačeno. O šest let později se Meziříčí přidává i ke druhému povstání Valachů. Rozvoj Meziříčí a Krásna nad Bečvou byl přerušen třicetiletou válkou, při které došlo k devastaci a vyplenění obou obcí. Po válce zde zbyla pouhá polovina obyvatelstva (1618 – 1648).

Od roku 1673 Bernard F. ze Žerotína zbavil město poddanství a město získává vlastní samosprávu. Meziříčí získalo v osmnáctém století přízvisko Valašské. Valašské Meziříčí se stává okresním městem v roce 1850. Nachází se zde také četnická stanice a berní úřad. Okresním městem bylo až do roku 1960. V devatenáctém století je vedlejší Krásno centrem průmyslu, naopak v Meziříčí se rozvíjí kultura a školství.

K vyhlášení samostatnosti republiky došlo 29. října 1918 a vedení města se ujal národní výbor. V březnu 1939 bylo město obsazeno fašisty a občané Valašského Meziříčí proti tomuto bezpráví bojují různými způsoby jako např. zakládáním ilegálních skupin za účelem převádění osob přes hranice, zajištění falešných dokladů, šíření ilegálních letáků, nošením trikolory, vyvěšení národní vlajky a zpravodajskou činností. Město bylo osvobozeno 6. května 1945. Valašské Meziříčí se opět stává okresním městem. V následujících patnácti letech dochází k velké panelové výstavbě, která řeší nedostatek bytů (Martíšková, Valoušková, 2013).

Valašské Meziříčí bylo v devatenáctém století centrem kultury a školství, a proto bylo také nazýváno Valašskými Athénami.

V roce 1965 byla postavena nemocnice s poliklinikou a v roce 1977 byl schválen městský znak neboli erb. Po roce 1989 dochází k velkému rozvoji v oblasti podnikání. Dochází k rekonstrukcím původních fasád domů jak na náměstí, tak v jeho přilehlém okolí. Město v současnosti nabízí velkou spoustu možností jak kulturního a tak sportovního vyžití. Nesmíme také opomenout krásné vycházky do okolní přírody.

Mezi významné pamětihodnosti v tomto městě patří náměstí se zrekonstruovanými měšťanskými domy, krásenská radnice, Kostel Nanebevzetí P. Marie, zámek Žerotínů, zámek Kinských, hvězdárna, Lapidárium sv. Trojice, Moravská gobelínová manufaktura, Kostel sv. Jakuba Většího, soubor valašskomeziříčských soch a Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené.

Městská památková zóna

Tato památková zóna byla zřízena v roce 1992 a patří do ní budovy na náměstí a v přilehlých ulicích. Jedná se o 27 památkově chráněných domů, některé z nich mají ještě dochovanou rokokovou výzdobu např. budova radnice s dochovaným kamenným portálem nebo dům U apoštolů (viz. obrázek č. 6). K tomuto souboru ještě náleží socha panny Marie a socha sv. Floriána (viz obrázek č. 5), které jsou umístěny přímo na náměstí (Janoušek, 1996).

Obr. č. 5 – socha sv. Floriána

Obr. č. 6 – dům U apoštolů

Krásenská radnice

Původní krásenská radnice bývala sídlem městské rady. Pochází z roku 1580 a přestavěna byla v roce 1765, kdy zde přibýlo první patro a altán se schodištěm. Zde se nachází znak města a rodový erb Žerotínů. V současné době je zde umístěna městská knihovna (viz. obrázek č. 7) (Janoušek, 1996).

Obr. č. 7 – Městská knihovna

Kostel Nanebevzetí P. Marie

Tento kostel patří k nejstarším památkám v tomto městě, pochází ze 14. století. Původně se jednalo o gotickou stavbu, která byla v důsledku požárů několikrát přestavěna. V roce 1580 byla přistavěna renesanční věž s portálem a železnou tepanou bránou. O sto let později přibyla barokní kaple. K dalším úpravám v barokním stylu dochází na vnitřním vybavení kostela a to v polovině 18. století. Před kostelem je postaven klasicistní kamenný kříž a vybudován barokní kamenný vjezd se sochami zobrazujícími Krista a sv. Petra a Pavla. V této podobě je kostel zachován dodnes (viz. obrázek č. 8 a 9) (Janoušek, 1996).

Obr. č. 8 a 9 – kostel Nanebevzetí P. Marie

Zámek Žerotínů

Jedná se o trojkřídlou barokní stavbu s arkádovým dvorem (viz obrázek č. 10 a 11). Byl postaven Janem z Pernštejna roku 1538. Roku 1548 jej koupil Vilém starší ze Žerotína.

Zámek byl za jejich vlády několikrát přestavěn. Svou nynější podobu zámek získal přestavbou roku 1726 Františkem Ludvíkem ze Žerotína. Dalšími vlastníky zámku byli Kinští, kteří zámek prodali roku 1854 státu. O rok později v něm byla zřízena ženská trestnice, která fungovala až do roku 1909. Byla to jediná ženská trestnice na území celého státu, tudíž se předpokládá, že zde byla vězněna i Maryša, divadelní postava z dramatu bratří Mrštíků.

V období první světové války se ze zámku stává vojenský lazaret. V roce 1914 jej koupil kardinál František Bauer, který část zámku daroval Družstvu Lidového domu. Ten zde zřídil divadelní sál fungující dodnes. V dnešní době funguje jako kulturní zařízení města a odehrávají se zde divadelní představení, koncerty nebo představení pro děti. V suterénu je umístěn M-klub, kde naleznou odraagování mladší generace (Janoušek 1996, Nekuda, 2002).

Obr. č. 10 a 11 – zámek Žerotínů

Zámek Kinských

Jedná se o empírový zámek s mansardovou střechou (viz obrázek č. 12). Tento původně úřednický dům byl přestavěn Eugenem Kinským. Po smrti Eugena Kinského se vlastníkem zámku stává jeho syn Rudolf. Díky svým dluhům byl nucen zámek prodat. Novým majitelem se stal Ladislav Seilern, který jej roku 1943 prodává městu Valašskému Meziříčí. V současnosti slouží zámek jako muzeum. Ke stálé expozici patří zámecké pokoje, sklo, gobelíny a staré tisky. Během roku se zde konají krátkodobé výstavy zaměřené na historii, přírodu, etnografii a umění. V zámku se také nalézá středisko environmentální výuky Modrásek. U zámku Kinských se nachází také zámecký park, který je proslulý svými exotickými dřevinami (viz obrázek č. 13) (Kramář 2011, www.kudyznudy.cz).

Hvězdárna

Prvopočátky astronomie ve Valašském Meziříčí podněcoval Antonín Ballner, který si na své zahradě nechal vybudovat první hvězdárnu s otočnou kopulí v roce 1929. Tato hvězdárna se stala kulturní památkou a nalezneme ji na pozemku dnešní hvězdárny ve Valašském Meziříčí. Antonín Ballner se dále zasadil o výstavbu moderní hvězdárny, která byla otevřena pro návštěvníky v roce 1955 (viz. obrázek č. 14). Na hvězdárně se konají přednášky, besedy a pozorování pro školy i širokou veřejnost, ale také zde probíhá odborná pozorovatelská činnost (Nekuda a kol., 2002).

Obr. č. 14 – Hvězdárna

Lapidárium sv. Trojice

Tento kostelík pochází ze šestnáctého století (viz. obrázek č. 15). Podle pověsti byl postaven rytířem Janem Žernovským z Žernova, který se ztratil v lese a bílá holubice jej zachránila a pomohla mu najít cestu k branám města. Hrob tohoto rytíře je pohřben na čestném místě vedle oltáře. Kostelík sloužil modlitbám studentů blízkého gymnázia. V dnešní době slouží jako lapidárium barokních a renesančních soch. Příležitostně se zde konají výstavy nebo koncerty. (Kramář 2011, Nekuda a kol., 2002).

Obr. č. 15 – lapidárium sv. Trojice

Moravská gobelínová manufaktura

Zakladatelem gobelínové výroby ve Valašském Meziříčí byl Rudolf Schlattauer. Tato výroba byla započata v roce 1898 v Zašové. V roce 1908 byla výroba přesunuta do Valašského Meziříčí, kde následně dochází k přeměně manufaktury na školu s názvem Jubilejní zemská škola gobelínová a kobercová. Vznikly zde významná díla jako např. Kníže Václav podle předlohy prof. Bendy nebo Srdcová dáma od L. Kybalové a mnoho dalších. V roce 1931 zde byl utkán nejjemnější gobelín tkadlenou M. Strýčkovou s názvem Dopoledne Velkého pátku. Po roce 1989 byla situace velmi špatná a gobelínové dílny spěly k zániku. V roce 1993 vznikla Moravská gobelínová manufaktura a začal tak nový rozvoj dílen fungujících dodnes. Dnes se zde již díla spíše restaurují, ale vznikají i nové jako např. koberce pro Parlament České republiky nebo gobelín pro české zastoupení v sídle Evropské Unie (Janoušek 1996, Kramář 2011).

Kostel sv. Jakuba Většího

Kostel vznikl na přelomu 15. a 16. století. Jedná se o renesanční stavbu, která však později prošla stavebními úpravami ve stylu baroka (viz. obrázek č. 16). Nalezneme zde také gotický žlábkový portál (Janoušek, 1996).

Soubor valašskomeziříčských soch

Je to soubor barokních soch, které dříve stály v krásenské aleji. Momentálně jsou sochy rozmístěny po celém městě. Jedná se o sochy sv. Josefa, Anny, Libora, Pelhřima, Valentina (viz. obrázek č. 17), Ignáce z Loyoly, Floriána a Šebestiána. Pochází z poloviny 18. století a jejich autory jsou sochař Šebestián Hart, Ondřej Zahner, J. M. Scherhauf a Pracker. Můžeme zde také zařadit barokní sochu Panny Marie a svatého Floriána, které jsou umístěny na náměstí. Velmi cenná je také plastika Getsematské zahrady (viz. obrázek č. 18), která je umístěna ve výklenku kostela Nanebevzetí Panny Marie (Janoušek, 1996).

Obr. č. 17 - socha sv. Valentina

Obr. č. 18 - Getsematská zahrada

Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené

Původní název tohoto zařízení byl Zemský ústav pro hluchoněmé. K postavení tohoto ústavu dal podnět poslanec Karel Richter z důvodu nedostatečného počtu míst v ústavech pro hluchoněmé. Stavba byla dokončena v roce 1911. Budova školy nese prvky secese. V jejím interiéru nalezneme kapli s barevnými okny, která je umělecky velmi významná. Ke škole také náleží park s velkou zahradou (viz obrázek č. 19).

V průběhu první světové války byl v ústavu lazaret pro raněné vojáky. Až v roce 1919 se zde opět začalo učit. V roce 1931 zde proběhl čtvrtý pracovní sjezd československých učitelů hluchoněmých. Na začátku druhé světové války zde byla zřízena vojenská nemocnice. Koncem roku 1944 zase škola slouží svému účelu. Po roce 1948 se ústav stává státní školou a vyučuje se zde kombinovanou metodou s využitím písma a posunků. V letech 1992 až 2008 proběhla ve škole celková rekonstrukce (Nekuda a kol., 2002).

Obr. č. 19 – MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené

1.4 Školství, sport a kultura

Tato kapitola je věnována školství, sportu a kultuře v mikroregionu Valašskomeziříčsko – Kelečsko se zaměřením na Valašské Meziříčí. Ve všech zmiňovaných podkapitolách podávám stručný přehled od minulosti po současnost.

Školství

Rozvoj školství závisel vždy na politických a hospodářských poměrech v kraji. První škola v okrese se datuje k roku 1419, a to ve Valašském Meziříčí. Velkým problémem byla docházka dětí do školy. Hlavním důvodem byl malý počet škol a tím pádem také velká vzdálenost, která byla v zimě pro děti nepřekonatelná. V létě musely děti pomáhat při pracích na poli nebo při pastvě.

K založení většího počtu škol dochází v první polovině 19. století. Většinou se jednalo o školy jednotřídní. Poměry škol se dále nepatrně zlepšovaly po vydání zákona o povinné školní docházce. I přes větší počet škol, bylo školství na Valašsku ve špatném stavu. V 70. letech 19. století začaly vznikat vyšší typy škol. Ve Valašském Meziříčí se jednalo o Živnostenskou školu pokračovací, Odborná škola pro zpracování dřeva a Odborná škola košíkářská. Velmi významnou událostí bylo také otevření českého státního gymnázia v roce 1871 a zřízení prvního dívčího reformovaného gymnázia v roce 1903 (Nekuda a kol., 2002).

V současnosti je ve Valašském Meziříčí 11 mateřských škol a 7 základních škol. Ze středních škol, které jsou v tomto městě, jmenujme Obchodní akademii zahrnující Střední odbornou školu a Vyšší odbornou školu, Gymnázium Františka Palackého, Střední průmyslová škola stavební, Střední odborná škola sklářská včetně odborného učiliště, Integrované střední školy – Střední odborné učiliště stavební a Střední odborné učiliště

potravinářské. Ze speciálních škol je to Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené, které se blíže věnuji v předcházející kapitole, protože budova této školy je velmi cennou historickou památkou (www.valaskemezirici.cz).

Sport

Prvním spolkem zabývajícím se sportem a cvičením byla tělocvičná jednota Sokol, založená Františkem Barvičem, Josefem Sobotkou a Richardem Kašílkem v roce 1864 ve Valašském Meziříčí. Je spolu s brněnskou jednotkou nejstarší na území Moravy. Tato jednota se věnovala cvičení na náradí, běhu a skoku do dálky, střelbě a také pořádala turistické vycházky. Kromě cvičení věnovali členové čas nejen zdokonalení svého těla, ale i ducha. Byly pořádány odborné přednášky, baletní a divadelní představení. Po dlouhou řadu let byla tato jednota ve svém snažení osamocená. Až po roce 1890 začaly vznikat další jednoty v okolních městech. Rozšířilo se i množství sportovních disciplín, kterým se v jejich členové věnovali. Velmi důležitým počinem bylo prosazení volby T. G. Masaryka poslancem za valašská města, o které se zasloužila Sokolská župa valašská Františka Palackého.

První sportovní klub ve Valašském Meziříčí byl založen v roce 1925. Z počátku se zde hrál hlavně fotbal, ale později se přidal i tenis, hokej, lehká atletika, házená, košíková, odbíjená, stolní tenis, šachy apod. (Nekuda a kol., 2002).

Valašské Meziříčí i v dnešní době nabízí spoustu možností ke sportovnímu vyžití. Nachází se zde zrekonstruované letní koupaliště, zastřešený zimní stadion a hned vedle nově postavený krytý bazén. Dále zde najdeme letní stadion se dvěma fotbalovými hřišti a dráhou pro atletiku. K dispozici jsou také tenisové kurty Deza. Na řece Bečvě nalezneme loděnici se slalomovou dráhou. K nejvýznamnějším sportovním akcím ve Valašském Meziříčí patří Valašská rallye a tenisový turnaj žen Deza Trophy. Ti, kteří milují pěší turistiku, si jistě neopomenou projít čtyři naučné stezky, které vedou Valašským Meziříčím a jeho okolím. Jedná se o naučnou stezku Tomáše G. Masaryka, Jana Karafiáta, Bezbariérová naučná stezka pro tělesně postižené a matky s kočárky a naučná stezka Zámecký park (www.valaskemezirici.cz).

Kultura

Nejstarším spolkem, zajišťujícím kulturu ve městě, byl čtenářský spolek, založený v roce 1862. K tomuto spolku patřil také mužský pěvecký sbor „Besedě hudební, zpěvní a deklamatorní“. Významnými spolky, organizujícími kulturu, byly tělocvičné spolky DTJ, Orel a Sokol, které zajišťovaly nejen sportovní vyžití, ale také pořádaly přednášky, besedy,

koncerty a zábavné večery. Na čtenářský spolek navázala městská knihovna, která vznikla v roce 1922.

Muzejní společnost, která vznikla v roce 1883, se věnovala kompletaci muzejních sbírek, které o rok později vystavila na radnici a posléze jako trvalou expozici v budově místní Městské spořitelny. V roce 1950 byly sbírky převezeny do zámku Kinských, který funguje jako muzeum dodnes.

Od padesátých let devatenáctého století začaly vznikat různé kluby na podporu kultury ve městě jako např. Klub pracujících, ze kterého poté vzniklo v zámku Žerotínů Jednotné kulturní zařízení. Ve sklepních prostorách tohoto zámku vznikl Mlok klub (Mládí okolo kultury) v roce 1969. Obě tyto zařízení fungují dodnes, došlo pouze k úpravě názvů, a to Kulturní zařízení a M-klub.

Kulturní zařízení zřídilo pěvecký soubor Hedvika a Beseda, dále folklorní soubory Mezříčan a Bača, divadlo Schod a v neposlední řadě také kapely Ciment a Mňaga a Žďorb. Mezi projekty a festivaly pořádané pravidelně Kulturním zařízením patří Mezinárodní festival poezie, Valašský špalíček, Meziříčská muzejní noc, Babí léto, Krásenský zvoneček, Cena Rudolfa Schlattauera, Setkání divadel - MJF, VALMEZ-2014 (Nekuda a kol., 2002, www.valasskemezirici.cz, www.kzvalmez.cz)

1.5 Průmysl a zemědělství

Mezi podniky, které vznikly v minulosti a fungují dodnes ve Valašském Meziříčí, patří firmy Osvětlovací sklo Lares, STV-Glass, Jelínek, Deza, CS Cabot, Tesla Holomý a TVM.

Sklárny

Sklárna vznikla roku 1855 na popud hraběte Evžena Kinského. Skládala se ze dvou pecí a brusírny skla a na svou dobu byla velmi moderní. Hrabě ji pronajal rodině Reichů, kteří ji posléze odkoupili. V období jejich vlastnictví sklárna prosperovala. Výroba byla zaměřena na dekorované osvětlovací sklo. Sklárna dodávala jak pro domácí trh, tak pro zahraniční.

Po druhé světové válce dochází ke znárodnění a v roce 1958 se sklárna stává součástí podniku osvětlovací sklo. Výroba byla rozšířena o automatickou výrobu baněk pro černobílé obrazovky. Podnik se po roce 1989 rozdělil na dvě společnosti – Osvětlovací sklo Lares a STV-Glass (Nekuda a kol., 2002).

Výroba nábytku

Závod Josefa Volka začal vyrábět nábytek na začátku 20. století. Vyráběl se zde řezbovaný nebo intarzovaný nábytek vysoké kvality. V roce 1933 byla výroba ukončena a firma prodána městu Valašské Meziříčí. Jindřichu Jelínkovi se však podařilo koupit firmu zpět a začal zde vyrábět nábytek pro firemní a zasedací místnosti. Firma existuje ještě dnes a vyrábí moderní ohýbaný nábytek, proslulost získala také „Programem zdravého spaní“ (Nekuda a kol., 2002).

Urxovy závody

Tento podnik začal produkovat své výrobky v roce 1962 a vznikl za účelem nedostatečných dodávek chemických surovin. Podnik se věnoval výrobě dehtu a benzolu, dále pak zpracování surového benzenu, naftalenu a výrobě sazí. Sortiment výrobků se postupně rozšiřoval.

Po privatizaci dochází ke vzniku dvou firem, a to firmy Deza a CS Cabot. Firma Deza zpracovává surový benzol a černouhelný dehet. Ve svém oboru má monopol v celé ČR. Firma Cabot se věnuje výrobě a prodeji sazí, které se dále používají na výrobu pneumatik a technické pryže (Nekuda a kol., 2002).

Tesla

Bratři Knotkové založili v roce 1937 ve Valašském Meziříčí pobočku firmy Mikrofona, která působila v oblasti sdělovací techniky. Pobočka se věnovala výrobě dílů telefonních přístrojů a jejich součástí pro mateřskou firmu působící v Praze. Na konci druhé světové války byl podnik téměř zničen. Výroba však byla znovu obnovena a podnik se připojil k podnikům Tesla. Po roce 1954 se podnik osamostatnil a začal se věnovat produkci elektroakustických zařízení. V průběhu let se přidala výroba zesilovačů pro kinotechniku, naslouchací přístroje a dorozumívací zařízení pro nemocnice. Společnost se po roce 1989 rozdělila na firmy Tesla Holomý a TVM (Nekuda a kol., 2002).

Zemědělství

Dříve bylo zemědělství hlavní obživou obyvatelstva a rozvíjelo se společně s osídlováním kraje. Obdělávala se hlavně půda, která byla níže položená a tudíž i úrodnější. Od 16. století vzrůstá obdělávaná plocha o pozemky, které vznikly u nově založených horských vesnic. Tato půda však byla málo úrodná.

Osívalo se hlavně žitem zvaným „křibica“, špaldou, pohankou a odrůdou prosa zvanou „bér“. Klasické žito a pšenice se také zasévala, ale nebylo vždy jisté, že toto osení vzejde.

Velkým přínosem byl začátek pěstování brambor. Zpočátku se však jednalo jen o velmi malou úrodu. V polovině 19. století došlo díky bramborům ke změně osevního postupu. Brambory se sadily již prvním rokem do pohnojené půdy a po nich následovalo žito a jetel nahradil úhor. Přes zimu byly pro valachy nejdůležitější obživou brambory a zelí, které poskytovalo dostatek vitamínů.

Velmi významný byl také chov dobytka. Nejvíce se chovali ovce, jejíž chov se stal „*prvořadou hospodářskou záležitostí*“ (Nekuda a kol., 2002, s. 366). Jednalo se především o hrubovlné valašsky, což bylo plemeno nenáročné, s velmi dobrou doživostí. Salašnictví, jak se tomuto způsobu říkalo, dospělo maximálního rozkvětu v 18. století. Hlavou salaše byl bača, který udržoval oheň, pomáhal při dojení, sypal ovcím sůl, vyráběl sýr, staral se o valachy, chystal jim jídlo a dohlížel na jejich práci. Z ovčího mléka se vyráběl sýr, ovčí máslo, žinčice a brynza.

Méně významným byl chov hovězího dobytka. Ovšem pokud měla rodina alespoň jednu krávu, tak jim zajišťovala vše potřebné pro přežití.

Velmi málo se pak chovali kozy a prasata. Chov drůbeže byl až do poloviny 19. století byl omezen pouze na slepice (Nekuda a kol., 2002).

1.6 Ochrana přírody mikroregionu Valašskomeziříčsko - Kelečsko

Ochrana přírody zde na Valašsku stejně jako na celém území České republiky řídí zákonem č. 114/1992 Sb.. Principem tohoto zákona je snaha o „*udržení a obnovu přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji*“ (Zákon č. 114/1992 Sb., § 1). Ochránci přírody se snaží o zachování přírody pokud možno co nejbližší původnímu stavu, prosazovat zájmy přírody na zájmy jednotlivců nebo skupin. Dále zamezit přílišné regulaci toků jejich správci, ochrana stojatých vod, šetrné hospodaření v lesích, ochrana dravců a velkých šelem a v neposlední řadě zamezit vzniku černých skládek.

Na území Valašska je velké množství organizací zabývajících se prováděním a podporou zákona o ochraně přírody. Přímo ve Valašském Meziříčí je to Český svaz ochránců přírody. Je to nezisková organizace, která se snaží o přiblížení přírody občanům Valašského Meziříčí a jeho okolí, spolupracuje s ostatními organizacemi na ochranu přírody, pořádá přednášky, semináře týkající se přírody. Je zde také možnost navštívit řemeslné dílny, které mají podpořit zachování lidových řemesel. Organizace má za sebou již také několik environmentálních projektů, z nichž nejvýznamnější byl „Příroda nezná hranic“, kdy došlo ke spolupráci mezi Čechy a Slováky za podpory Evropské unie. Mezi další činnosti patří ochrana a údržba

naučných stezek, péče o studánky, ochrana velkých šelem na území Valašska a vydávání a prodej publikací o valašské přírodě (www.ochranci.cz).

2 Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání a poznávání přírody a společnosti

Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání je významný dokument, který upravuje a upřesňuje formy vzdělávání v mateřských školách. Tento dokument je pro mateřské školy závazný od 1. března 2005. RVP PV stanovuje soubor základních znalostí, vědomostí a dovedností, které by měl předškolák umět a znát. Velký důraz je kladen na možnosti každého jednotlivého žáka, což je velmi pozitivní. Každá mateřská škola si na základě tohoto dokumentu vytváří svůj vlastní školní vzdělávací program.

Vzdělávací cíle jsou stanoveny ve formě záměrů a očekávaných výstupů na úrovni obecné a oblastní. Konkrétně u záměrů se jedná o rámcové cíle, které jsou obecné a dílčí cíle, které už upřesňují jednotlivé vzdělávací oblasti. Dále jsou to očekávané výstupy ve formě klíčových kompetencí, které představují obecné způsobilosti a dílčí výstupy, což jsou konkretizované poznatky a dovednosti, kterých má být v jednotlivých oblastech dosaženo. V Rámcovém vzdělávacím programu jsou klíčové kompetence rozděleny takto – kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální a kompetence činnostní a občanské (RVP PV, 2004).

V předškolním vzdělávání se uplatňuje situační učení, spontánní sociální učení a aktivity spontánní nebo řízené, uskutečňované buď individuálně, nebo ve skupinkách. Situační učení je založeno na *„vytváření a využívání situací, které poskytují dítěti srozumitelné praktické ukázky životních souvislostí tak, aby se dítě učilo dovednostem a poznatkům v okamžiku, kdy*

je potřebuje a lépe tak chápalo jejich smysl“ (RVP PV, 2004, s. 9). Spontánní sociální učení je forma učení, při které se využívá přirozená nápodoba. Proto je velmi vhodné při všech činnostech v mateřské škole dbát na to, abychom dítěti poskytli „vzory chování a postoje, které jsou k nápodobě a přejímání vhodné“ (RVP PV, 2004, s. 9).

V předškolním vzdělávání by měl být učitel „průvodcem dítěte na jeho cestě za poznáním, probouzet v něm aktivní zájem a chuť dívat se kolem sebe, naslouchat a objevovat, nikoli tím, kdo dítě „úkoluje“ a plnění těchto úkolů kontroluje“ (RVP PV, 2004, s. 9).

Vzdělávací obsah je v RVP PV rozdělen na jednotlivé vzdělávací oblasti, které jsou Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět (RVP PV, 2004). U každé z těchto oblastí jsou stanoveny dílčí vzdělávací cíle, vzdělávací nabídka, očekávané výstupy a rizika ohrožující záměr učitele. Blíže bych se chtěla zaměřit na dvě vzdělávací oblasti, ve kterých je zahrnuto poznávání přírody a společnosti. Jedná se o oblasti Dítě a společnost a Dítě a svět.

Mezi vzdělávací cíle oblasti Dítě a společnost patří např. zdvořilé chování ke svému okolí, jak k dospělým, tak dětem, naučit se s nimi spolupracovat, snažit se najít své místo ve společnosti, řídit se jejími pravidly a dodržovat je, zacházet slušně s věcmi nejen svými, ale i půjčenými, brát ohled na pocity, jak své, tak i druhých, mít povědomí o existenci jiných národností a jejich kultuře. Oblast Dítě a svět je směřuje dítě k tomu, aby se chovalo šetrně k přírodě, mělo by znát své okolí a umět se v něm bezpečně pohybovat, vnímat svět okolo sebe, snažit se chránit životní prostředí a znát důsledky svého chování k přírodě, mít úctu k životu ve všech jeho formách, vědět nejen to, co nám příroda nabízí, ale co my můžeme nabídnout přírodě a jak jí můžeme pomoci (RVP PV, 2004).

Předškolní vzdělávání je pro děti velmi důležité, je to jejich první setkání s výukou, i když převážně ve formě her. Kvalitní vzdělávání v mateřské škole je pro děti základem a nastartuje to jejich zájem o poznávání nových věcí. To, co se dítě naučí v předškolním věku, mívá trvalý charakter. U každého dítěte je také respektována jeho individualita, není kladen důraz na kvantitu, ale spíše na kvalitu. U každého jednotlivce se mateřská škola a její pedagogové snaží dosáhnout na jeho osobní maximální rozvoj ve všech oblastech, ale v rámci jeho osobních možností a dovedností (RVP PV, 2004).

3 Vyučovací metody využívané při poznávání přírody a společnosti v předškolním vzdělávání

Metoda je způsob, jakým je dosaženo vytýčeného, předem daného cíle. Vyučovací metoda znamená v didaktice „*záměrné uspořádání činností učitele i žáků, které směřují ke stanoveným cílům*“ (Skalková, 2007, str. 181).

Před zavedením školní docházky bylo vzdělávání uskutečňováno formou napodobování činností dospělých při jejich každodenních pracovních činnostech, v běžném životě pak nácvik pohybových a pracovních dovedností. Další důležitou formou bylo vyprávění a vysvětlování spojené se zapamatováním si příběhu, životní události, různých zkušeností získaných v průběhu života, které se předávaly z generace na generaci, které vedlo k zachování tradic (Skalková, 2007).

Při dnešní výuce se používají různé druhy metod, je možné je použít jednotlivě nebo je různě propojovat a kombinovat. Není vhodné používat stále stejné metody. Při jejich výběru je vždy důležité přihlížet k cíli, kterého chceme dosáhnout.

Různí autoři dělí vyučovací metody podle různých hledisek.

Rozdělení výukových metod podle Maňáka (1990)

A) Metody z hlediska pramene poznání a typu poznatků – aspekt didaktický

a) *Metody slovní*

1. *monologické metody (popis, vysvětlování, vyprávění, přednáška...),*
2. *dialogické metody (rozhovor, diskuze, dramatizace, brainstorming...),*
3. *metody práce s učebnicí, knihou.*

b) *Metody názorně demonstrační*

1. *pozorování předmětů a jevů,*
2. *předvádění (předmětů, modelů, pokusů, činností),*
3. *projekce statická a dynamická.*

c) *Metody praktické*

1. *nácvik pohybových a pracovních dovedností*
2. *žákovské laborování*
3. *pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku),*
4. *grafické a výtvarné činnosti.*

B) *Metody z hlediska aktivity a samostatnosti žáků – aspekt psychologický*

- 1) *Metody sdělovací*
- 2) *Metody samostatné práce žáků*
- 3) *Metody badatelské a výzkumné*

C) *Struktura metod z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický*

- 1) *Postup srovnávací*
- 2) *Postup induktivní*
- 3) *Postup deduktivní*
- 4) *Postup analyticko-syntetický*

D) *Varianty metod z hlediska fází výuky*

- 1) *Metody motivační*
- 2) *Metody expoziční*
- 3) *Metody fixační*
- 4) *Metody diagnostické*
- 5) *Metody aplikační*

E) *Varianty metod z hlediska výukových forem a prostředků – aspekt organizační*

- 1) *Kombinace metod s vyučovacími formami.*

2) *Kombinace metod s vyučovacími pomůckami.* (Maňák, Švec, 1990, s. 313 - 314)

Skalková rozšířila dělení výukových metod ještě o metody aktivizující.

F) Aktivizující metody – aspekt interaktivní

1) *Diskuzní metody*

2) *Situační metody*

3) *Inscenační metody*

4) *Didaktické hry*

5) *Specifické metody* (Skalková, 2007, s. 185)

Dále bych se v této části chtěla zaměřit na výukové metody, které jsou běžně využívány pedagogy v mateřských školách. Jedná se o metody slovní, ze kterých je využíváno vyprávění, vysvětlování, rozhovoru nebo diskuze. Vyprávění je metodou hojně využívanou pro svou živost, konkrétnost a bohatost představ. Při vyprávění vtáhneme děti přímo do děje, aktivujeme jejich fantazii a zároveň je motivujeme. Při vysvětlování je důležité, aby byl učitel a žák v kontaktu, stále udržoval žákovu pozornost a případnými otázkami předešel nepochopení. Metoda rozhovoru je založena na tom, že pomocí otázek a odpovědí se snažíme objasnit problém nebo vysvětlit novou látku. Je důležité podporovat žáky, aby se ptali také oni. V této fázi přechází rozhovor do dialogu. Diskuze funguje na principu vzájemného rozhovoru mezi všemi členy skupiny, kteří se snaží o objasnění problému (Skalková, 2007).

Z metod názorně demonstračních se jedná o pozorování předmětů a jevů nebo předvádění činností, pokusů a předmětů. Při pozorování se žáci dostávají do přímého styku s poznávanou skutečností, abstraktní se stává konkrétním. Při demonstraci se používají různé dvojrozměrné názorné pomůcky. Tato metoda plní funkci poznávací i motivační (Skalková, 2007).

Z aktivizujících metod jsou využívány metody situační a simulační, diskuzní, inscenační a didaktické hry. Metoda simulační je metodou, kdy žáci s učitelem řeší problém, který existuje i ve skutečnosti. Simulace znamená „*zjednodušené převedení určitého fragmentu skutečnosti*“ (Skalková, 2007, s. 200). Důležitá je aktivita účastníků. Naproti tomu metoda situační pomáhá žákům „*získávat dovednosti, analyzovat a řešit problémy, které představují životní situace.*“ (Skalková, 2007, s. 200). Podstatou metody inscenační je to, že se žáci vžívají do představovaných rolí. Jedná se o hraní rolí osob zúčastněných v určité životní situaci (Skalková, 2007).

Při vzdělávání dětí předškolního věku je stále nejdůležitější hra. *Hra je projevem zdravého vývoje a dítě se do ní skutečně celé vkládá* (Opravilová, Dostál, 1985, str. 125). Dítě při hře přichází do kontaktu s ostatními dětmi i s dospělými. Děti při hře spolupracují nebo naopak spolu soutěží, vžívají se do určitých rolí, snaží se dodržovat daná pravidla, ventilují při ní své pocity. Dítě si hraje, protože chce. Při hře se dítě učí, zkouší hledat různé způsoby řešení, vytvářet kompromisy. Hlavním rysem hry je „spontánnost, pocit volnosti a dobrovolnosti“ (Opravilová, Dostál, 1985, str. 126). Při didaktických hrách i při hrách s pravidly žáci dodržují předem stanovená pravidla (Skalková, 2007).

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 Návrh fenologických vycházek

V této části jsem pro děti připravila čtyři vycházky do přírody v průběhu čtyř ročních období. Při těchto vycházkách by měly děti pozorovat změny, ke kterým v přírodě v průběhu roku dochází. Podzimní a jarní vycházka je situována do parku, naopak zimní a letní vycházka směřuje do lesa. Toto rozdělení umožní dětem porovnávat rozdíly, ke kterým došlo na tom stejném místě při změně ročního období. Jednotlivé činnosti při vycházkách jsou metodicky rozpracovány. U jednotlivých aktivit je vždy uvedena užitá organizační forma a vyučovací metoda, dále pak klíčové kompetence a očekávané výstupy a nakonec použité pomůcky a přesný postup.

S dětmi si na začátku roku formou rozhovoru řekneme, jaké aktivity nás v průběhu následujících měsíců čekají. Přiblížíme si, co nás na vycházkách čeká, a zopakujeme si, k jakým změnám v přírodě dochází, co pozorujeme v jednotlivých ročních obdobích, kteří živočichové a rostliny jsou typické pro různá roční období, jak od sebe jednotlivá roční období rozlišíme, jak se u nás roční období střídají a jestli je to stejné všude na světě?

4.1 Charakteristika vycházek

Vzdělávací cíl - Smyslem navrhovaných vycházek je naučit děti dívat se kolem sebe, vzbudit v nich zájem o své okolí, naučit se pečovat o přírodu, mít radost z pobytu venku, podporovat v nich lásku k přírodě a chuť se do přírody vracet. Cílem podzimní vycházky „Putování za barvami podzimu“ je seznámit děti se základními znaky podzimu, naučit se rozeznávat stromy, jejich listy a plody, jak můžeme tyto přírodniny využít a jak se zvířátka připravují na zimu. Zimní vycházka „Zvířátka se ukládají k mrazivému snění“ si klade za cíl

obeznamit děti se zvířátky, které v zimě spí a které naopak ne, jak můžeme zvířátkům přes zimu pomáhat, naučit se rozlišovat stopy zvířat a také jak se postarat o ptáčky, kteří u nás zůstávají. Cílem jarní vycházky „Příroda se probouzí“ je pozorování probouzení přírody, barvy jara, rozeznávání květina a jejich vývoj od semínka až po rostlinku. Letní vycházka „Slunce pálí čím dál víc, neudrží nás ve školce nic“ seznamuje děti s plody lesa a přírodninami, které v něm můžeme v létě najít a použít při různých činnostech.

Cílová skupina – děti ve věku 4 – 7 let

Organizační formy – individuální, hromadná, skupinová, samostatná práce, práce ve třídě mateřské školy, vycházka

Výukové metody – metody slovní (popis, vysvětlování, vyprávění, rozhovor, diskuze), názorně demonstrační metody (ukázky práce s pomůckami, přírodními materiály, práce s obrázky), metody praktické (práce s přírodninami, výtvarným materiálem), hry a didaktické hry.

Pomůcky – přírodniny (listy, kůra stromů, plody stromů, kameny, klacíky, mech, tráva, seno, ovoce, zelenina), kancelářský papír,

Klíčové kompetence – k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, činnostní a občanské

Očekávané výstupy – naučit se pozorovat přírodu v průběhu roku, naučit se všimnout změn, ke kterým u ní dochází, umět poznávat zvířata a rostliny, které se nachází v okolí, umět pracovat samostatně i se svým spolužákem nebo spolužáky, s pedagogem nebo jiným dospělým, rozvíjet se po všech stránkách, mít radost z nově nabytých vědomostí.

4.2 Podzimní vycházka – Putování za barvami podzimu

Podzimní vycházka zavede děti do parku, kde mohou pozorovat, jak příroda na podzim hýjí barvami, naučí se rozlišovat jednotlivé druhy stromů a jejich listy a plody a jak tyto dary přírody můžeme využít pro zkrášlení třídy v mateřské škole.

4.2.1 Lety vlaštovek

Organizační forma – samostatná práce ve třídě, skupinová, práce v parku

Vyučovací metoda – vysvětlování, samostatná práce, předvedení činností, hra

Klíčové kompetence – k učení, činnosti a občanské

Očekávané výstupy – spolupracovat ve skupině, dodržovat pravidla hry, koordinace pohybu

Pomůcky – kancelářský papír A4

Postup - Ve třídě si vytvoříme papírové „vlaštovky“ neboli šipky (návod viz. příloha č. 1).

Děti rozdělíme do družstev. Motivace – vlaštovky putují na velké vzdálenosti, snaží se mezi jednotlivými úseky doletět co nejdál. Každé družstvo se snaží formou štafety doletět co nejdále. První hráč hodí svou vlaštovku, a kam mu dopadne, tak tam zůstane stát. Odtud hází svou vlaštovku druhý hráč, a tak dále dle počtu hráčů. Zvítězí družstvo, které se dostane nejdále.

4.2.2 Rozlišování listů a plodů stromů

Organizační forma – hromadná, práce v parku

Vyučovací metoda – slovní (rozhovor s dětmi), práce s obrazovým materiálem

Klíčové kompetence – k učení, komunikativní

Očekávané výstupy – naučit se dívat kolem sebe, vyhledávat podle zadání, pozorovat rozdíly

Pomůcky – listy a plody stromů, jejich obrázky

Postup – Nejprve si s dětmi nasbíráme potřebné listy a plody stromů, poté se pustíme do jejich určování. Pokud nemáme možnost ukázat dětem všechny stromy, se kterými se mohou ve svém okolí setkat, je dobré mít připraveny jejich obrázky, popřípadě jejich větve s listy. Řekneme si, z jakých částí se strom skládá. Pak si vybereme list z nasbírané hromádky a určíme z kterého stromu je. Pak najdeme daný strom, pokud je v okolí, a určíme jeho plody. Také si s dětmi řekneme, jestli daný strom na zimu opadává nebo ne. Případně si zopakujeme, které stromy na zimu neopadávají.

4.2.3 Podzimní strom a listy – frotáž

Organizační forma – hromadná, práce v parku

Vyučovací metoda – slovní (popis činnosti), názorně demonstrační, praktická činnost

Klíčové kompetence – k učení

Očekávané výstupy – napodobení činnosti, vnímání za pomoci smyslů

Pomůcky – voskovky, tenký papír A4, stromy

Postup – děti si sami zvolí strom, který jim připadá zajímavý. U každého ze stromů zkoumáme strukturu kůry a její drsnost. Vše zkusíme hmatem. Poté si děti rozeberou připravené voskovky a papíry a ukážeme jim, jak se frotáž provádí. Děti si činnost následně vyzkoušejí. Mohou si vytvořit i více otisků kůry nebo listů. Na konci práce si všechny obrázky prohlédneme a nezapomeneme děti pochválit.

4.2.4 Kam se skřítek schová na zimu - tvorba domku pro skřítky z nasbíraných přírodnin

Organizační forma – skupinová, samostatná práce, práce v parku

Vyučovací metoda – slovní (popis pracovního postupu), názorně demonstrační (názorná ukázka práce), praktické činnosti

Klíčové kompetence – komunikativní, sociální a personální

Očekávané výstupy – spolupráce mezi dětmi, využití přírodních materiálů, podpora prosociálního chování

Pomůcky – listy, klacíky, větvičky, kamínky, mech, tráva, kůra apod.

Postup – před začátkem si nachystáme potřebný materiál, děti se mohou rozdělit do skupinek a každá skupinka si najde místo pro svůj domeček, poté jej spolu začnou vyrábět. Po

dokončení si všechny domečky prohlédneme a popovídáme si o tom, kdo v takovém domečku může bydlet, jak se asi jmenuje a jak se např. o svůj domeček stará.

Obr. č. 20 – Domeček pro skřítky

4.2.5 Obtisky listů, tiskátka ovoce nebo zeleniny

Organizační forma – skupinová, samostatná práce, práce ve třídě

Vyučovací metoda – slovní (popis pracovního postupu), názorně demonstrační (názorná ukázka práce), praktické činnosti

Klíčové kompetence – komunikativní, sociální a personální

Očekávané výstupy – práce s pomůckami, nápodoba předvedené činnosti, tvorba vlastního obrázku

Pomůcky – listy ze stromů, rozkrojené ovoce např. jablka nebo hrušky, brambory, papír velikosti A4, vodové barvy, štětec

Postup – na vycházce s dětmi nasbíráme listy, které natíráme barvou nebo pokud máme možnost činnost provádět venku, tak blátem, a otisknout list na papír. Můžeme použít i rozříznuté jablko, hrušku nebo je možné doplnit obrázek otisky kaštanů, jeřabin, šípků.

Obr. č. 21 – Obtisky listů

4.2.6 Dekorace z listů (listy s ořechem)

Organizační forma – skupinová, samostatná práce, práce ve třídě

Vyučovací metoda – slovní (popis pracovního postupu), názorně demonstrační (názorná ukázka práce), praktické činnosti

Klíčové kompetence – komunikativní, sociální a personální, k učení

Očekávané výstupy – zlepšení jemné motoriky, práce s pomůckami, učení se novým věcem

Pomůcky – usušené listy, půlky skořápek od ořechů, lepidlo, nit

Postup – na výrobu této ozdoby budeme potřebovat usušené a vylisované listy a pevnou stopkou. Půlky skořápek potřeme lehce lepidlem a přilepíme je z obou stran na list. Po uschnutí lepidla na stopku listu navážeme nit a můžeme list připevnit jako ozdobu např. do šatny nebo do třídy.

4.2.7 Pexetrio (Znáš naše stromy)

Organizační forma – hromadná, skupinová, práce ve třídě

Vyučovací metoda – slovní (vysvětlení), předvedení činnosti, hra

Klíčové kompetence – komunikativní, k řešení problémů

Očekávané výstupy – procvičení paměti, zopakování získaných vědomostí o stromech

Pomůcky – hra Pexetrio „Znáš naše stromy“

Postup – Hru je možné hrát v několika variantách. Nejdříve si s dětmi společně vysvětlíme, jak je možné hru hrát, a zopakujeme si vědomosti o stromech, které jsme viděly na procházce s dětmi. Také si projdeme jednotlivé kartičky a společně si řekneme, ke kterým stromům patří. Nejjednodušší varianta pro menší děti nebo pro začátečníky je možná tak, že kartičky rozložíme obrázkem nahoru a děti vyhledávají správné trojice – list, květ a plod, všechny tři kartičky jsou označeny stejným symbolem, což dětem usnadní jejich vyhledávání. Při těžší variantě už se děti rozdělí do skupinek a zahrají si hru jako klasické pexeso odebráním kartičky s plody. Nyní děti vyhledávají pouze list a květ. Nejtěžší varianta je při vyhledávání trojic. Pokud jsou děti velmi šikovné, tak po vyhledání trojice, mohou ještě pojmenovat strom, ze kterého našly danou trojici.

4.3 Zimní vycházka – Zvířátka se ukládají k mrazivému snění

V průběhu zimní vycházky s dětmi navštívíme les, při které se děti seznámí se zvířaty, které můžeme u nás v lese potkat a jaké stopy tyto zvířata po sobě zanechávají. Děti se poučí o tom, jak se o tyto zvířátka a také ptáčky, které pozorujeme přímo v okolí mateřské školy, můžeme přes zimu starat a jak i ony, malé děti, mohou přírodě prospět.

4.3.1 Návštěva krmelce, pozorování stop zvířat

Organizační forma – hromadná, vycházka, práce v lese

Vyučovací metoda – slovní (rozhovor)

Klíčové kompetence – komunikativní, k učení

Očekávané výstupy – naučit se dívat kolem sebe, pozorovat změny v přírodě, chovat se tiše a ohleduplně k obyvatelům lesa, rozšířit si vědomosti o lesních zvířatech.

Pomůcky - kaštiny, žaludy, jablka, mrkev, seno

Postup – Spolu s dětmi se vydáme do lesa ke krmelci. Sebou si přibalíme potravu pro zvířátka jako např. kaštiny, žaludy, jablka, mrkev nebo seno. Když se blížíme ke krmelci, našlapujeme opatrně, abychom nepošlapaly stopy zvířat. Bavíme se o tom, která zvířátka, ke krmelci chodí a snažíme se určit jejich stopy. Také si povíme, co která zvířátka jedí. Můžeme si ještě popovídat o zvířátkách, která v zimě spí a která ne. Nakonec jim vysypeme připravené dobroty do krmelce.

4.3.2 Zdobení stromu

Organizační forma – samostatná práce, skupinová, práce v lese

Vyučovací metoda – slovní (rozhovor), názorná ukázka, praktické činnosti

Klíčové kompetence – komunikativní, sociální a personální

Očekávané výstupy – mít povědomí o tom, čím se zvířátka v lese živí, jak můžeme i my samy přírodě pomáhat, jak se staráme o zvířátka v zimě

Pomůcky – ve třídě nachystané jablíčka, mrkev, lojové koule apod. s provázkem

Postup – Ve třídě si nachystáme ozdoby na stromeček pro zvířátka. Pro děti si nachystáme různé ovoce a zeleninu, a zařadíme mezi to i věci, které zvířátka v lese určitě nejí, jako např. sladkosti. S dětmi potraviny přebereme a ty které zvířátka jedí, si navážeme na provázky za pomoci paní učitelky. Na vycházce si vybereme s dětmi jeden nebo dva jehličnaté stromy, a ty zvířátkům na zimu ozdobíme jejich oblíbenými dobrotami.

4.3.3 Zvířecí stopy – odlévání stop ve sněhu

Organizační forma – hromadná, skupinová, práce v lese

Vyučovací metoda – slovní (rozhovor, vysvětlování - popis činnosti), názorně demonstrační, praktické činnosti

Klíčové kompetence – k učení, k řešení problému, komunikativní

Očekávané výstupy – vyhledávání stop, rozvoj motorických dovedností

Pomůcky – sádra, lžice, miska, láhev s vodou, proužky tvrdého papíru asi 5 cm široké a 30 cm dlouhé, kancelářské svorky, staré noviny, štěteček

Postup – Děti se rozdělí do skupin a každá skupina si najde svou stopu. Stopa by měla být čistá a zřetelná. Dětem názorně ukážeme pracovní postup. Stopu si ohraničíme rámečkem z tvrdého papíru, spojeného kancelářskými svorkami. Rámeček přitlačíme do sněhu. Poté stopu poprášíme sádrou, čím jemněji, tím lépe. Když nasypaná sádra dále nevlhne, umícháme v misce sádru s vodou (vždy sádru sypeme do vody), měla by mít spíše hustší až kašovitou konzistenci. Poté nalijeme sádru do rámečku, tak aby alespoň dva centimetry sádry byly nad povrchem stopy. Po zatvrdnutí sádry vyndáme stopu a zabalíme do starých novin. Ve školce ji po několika hodinách očistíme štětečkem. Mladším dětem při práci pomáhá paní učitelka.

4.3.4 Budka pro ptáčky

Organizační forma – práce s rodiči doma

Vyučovací metoda – slovní (rozhovor), praktické činnosti

Klíčové kompetence – k řešení problému, činnostní a občanské

Očekávané výstupy – spolupráce dětí a rodičů, rozvoj jemné motoriky, využití fantazie

Postup – Paní učitelka se domluví s rodiči, hlavně s tatínky, jestli by některý z nich nebyl ochoten pro potřeby mateřské školy vytvořit spolu se svým potomkem budku pro ptáčky.

Díky této budce budou moci děti pozorovat ptáčky, kteří u nás přezimují. Hotové budky budou umístěny na zahradě mateřské školy, v případě většího počtu si je mohou děti umístit na svých zahradách.

4.3.5 Pozorování ptáků a jejich poznávání

Organizační forma – hromadná (komunikativní kruh), práce ve třídě

Vyučovací metoda – slovní (rozhovor na téma ptáci), názorně demonstrační (práce s obrázky)

Klíčové kompetence – k učení, komunikativní

Očekávané výstupy – naučit se pozorovat své okolí, rozeznávat jednotlivé druhy ptáků, umět je správně pojmenovat, komunikovat se spolužáky a paní učitelkou

Pomůcky – obrázky ptáků, které můžeme u nás přes zimu vidět

Postup – V průběhu dne budou mít děti za úkol zaznamenat, jestli novou budku v zahradě mateřské školy nenavštívil náhodou nějaký ptáček. Pokud ano, zajdeme se na něj všichni podívat. Po té se přesuneme k tabuli, kde jsou připraveny obrázky ptáčků, kteří u nás přezimují a děti se snaží určit, o kterého se jedná. Popovídáme si o tom, kteří ptáčci u nás na zimu zůstávají a kteří odlétají do teplých krajín. Dále si řekneme, jak se staráme o ptáčky, kteří tráví zimu u nás. Podrobnější informace, které mohou paní učitelky dětem o ptáčcích sdělit, naleznou nejen v knížkách, ale také na internetových stránkách www.nasiptaci.info.

4.3.6 Výroba zobání pro ptáčky

Organizační forma – hromadná, skupinová, individuální práce, práce ve třídě

Vyučovací metoda – slovní (vysvětlení postupu), názorně-demonstrační, praktické činnosti

Klíčové kompetence – k učení, komunikativní

Očekávané výstupy – znalosti o stravě ptáků, naučit se pomáhat zvířatům přes zimu, získat kladný vztah k přírodě

Pomůcky – jáhly, mák, ořechy, proso, semena – slunečnicová, dýňová, vločky, hovězí lůj nebo sádlo, šípky, jeřabiny, kelímek od jogurtu, špejli, provázek.

Postup – Dětem nachystáme suroviny, které pro další práci budeme potřebovat, Řekneme si, čím můžeme ptáčky v zimě krmit a čím ne. Poté paní učitelka v hrnci rozpustí tuk a děti do něj zamíchávají ořechy, vločky nebo různá semena. Vzniklou směs rozdělíme do kelímků nebo do malých květináčků. Děti na úplné dno strčí špejli provázek. Po zatuhnutí směs

vyklepneme a společně pověsíme venku na strom tam nebo do naší budky, odkud mohou děti ptáčky pozorovat.

4.3.7 Hra „Na medvěda“

Organizační forma – hromadná, zahrada mateřské školy

Vyučovací metoda – hra

Klíčové kompetence – činnostní a občanské

Očekávané výstupy – rozvoj fyzické zdatnosti, trénink postřehu

Pomůcky - lano

Postup – vybereme jedno dítě, které bude představovat spícího medvěda, a ostatní děti se k němu pomaloučku přiblíží a odříkávají básničku „Vstávej méďo, vstávej už, ty tak dlouho spíš, že nás nechytíš?“ Dítě - medvěd se probouzí a honí děti, které se běží schovat do svého domečku, třeba za lanem. Dítě, které se nepodařilo před medvědem schovat do domečku, se stává novým medvědem. Do domečku za dětmi medvěd nemůže. Hra se opakuje.

4.4 Jarní vycházka – Příroda se probouzí

Jarní vycházka nás opět přivádí do parku, a to umožní dětem porovnávat změny v přírodě, kde kterým došlo od podzimu. Dále se seznámí s květinami, které kvetou na jaře a naučí se je poznávat. Při výtvarném tvoření využíváme pomůcky, které najdeme přímo při samotné vycházce.

4.4.1 Hra – Na zahradníka

Organizační forma – hromadná, práce v parku

Vyučovací metoda – hra

Klíčové kompetence – k učení, komunikativní, činnostní a občanské

Očekávané výstupy – naučit se poznávat typické znaky květin (nebo např. ovoce, zeleniny)

Pomůcky – obrázky květin, ovoce, zeleniny

Postup – před začátkem hry si s dětmi projdeme všechny nachystané obrázky, rozdělíme si je na květiny, ovoce a zeleninu. U květin nezapomeneme zdůraznit, z čeho se kytička skládá.

Poté si děti sednou do kroužku a doprostřed se jim dají listy otočené obrázkem dolů.

Vybereme jedno dítě, které se stane zahradníkem. Zahradník chodí dokola kolem dětí a odříkává básničku – Mám já velkou zahradu, znám v ní každý kout, pojd' si ke mně, Aničko něco utrhnout. Zahradník si vybere ze skupiny jedno dítě, které si z obrázků zvolí jeden, který otočí a snaží se obrázek popsat, tak aby ostatní děti uhodly, co je na obrázku.

4.4.2 Kresba květinami

Organizační forma – hromadná, individuální, práce v parku

Vyučovací metoda – slovní (rozhovor, vysvětlování - popis činnosti), názorně demonstrační, praktické činnosti

Klíčové kompetence – k učení, k řešení problému

Očekávané výstupy – rozvíjení tvořivosti a fantazie, upevnění a rozšíření znalostí o hmyzu

Pomůcky – tvrdý papír A4, štětce nebo houbičky, misky, voda, pampelišky

Postup – V parku si děti natrhají pampelišky. Před začátkem sběru děti upozorníme, aby dávaly pozor na včeličky, které mohou na pampeliškách sedět, v tom případě je lepší si vybrat pampelišku, která je volná. Popíšeme si, jak včeličky vypadají, jak je rozeznáme od jiného hmyzu a proč jsou včeličky důležité. Je také nutné zdůraznit, že každý brouček je živým tvorem, tudíž mu neublížíme. Poté dětem rozdáme papíry, každé dítě si svůj papír navlhčí štětcem nebo houbičkou, aby se otisky na papír lépe uchytily, a děti tvoří pomocí otisků například louku plnou květin nebo jarní slunce, usměvavé obličejky atd. Každé dítě si samo pojmenuje svůj obrázek. Po dokončení práce si uděláme společnou výstavu a hotové obrázky dáme na nástěnku v mateřské škole.

4.4.3 Hra „Čáp ztratil čepičku, měla barvu barvičku ...“

Organizační forma – hromadná, práce v parku

Vyučovací metoda – hra

Klíčové kompetence – komunikativní, činnostní a občanské

Očekávané výstupy – opakování vědomostí o barvách, koordinace pohybu a procvičení rychlosti

Pomůcky - žádné

Postup – na začátku hry se vybere jedno dítě, které bude představovat čápa, který bude chytat děti. Paní učitelka spolu s dětmi předřikává básničku – Čáp ztratil čepičku, měla barvu barvičku ... (např. modrou). Děti se snaží co nejrychleji barvu ve svém okolí najít a dotknou se jí. Nesmí ji mít ale na sobě. Dokud se barvy nedrží, nejsou před čápem v bezpečí. První, kterého čáp chytí, jde na jeho místo. A hra zase pokračuje.

4.4.4 Příroda čaruje - výroba obrázku z přírodnin

Organizační forma – skupinová, individuální, práce v parku

Vyučovací metoda – slovní (rozhovor – popis činnosti), názorně-demonstrační, praktické činnosti

Klíčové kompetence – činnostní a občanské, komunikativní

Očekávané výstupy – pracovat podle zadání, samostatně si vyhledat materiál, spolupracovat se spolužáky

Pomůcky – nasbírané přírodniny – kamínky, větvičky, květiny apod.

Postup – Před začátkem práce si děti nasbírají potřebný materiál. Paní učitelka jim názorně předvede, jak je možné z několika kamínků, větviček a květin, vytvořit krásný obrázek. Poté se děti pustí do práce, mohou každý zvlášť nebo ve skupinkách. Po dokončení práce si všechny vytvořené obrázky prohlédneme a nezapomeneme děti pochválit.

Obrázek č. 23 – Obrázek z přírodnin

4.4.5 Jak roste sněženka

Organizační forma – skupinová, individuální práce, práce ve třídě

Vyučovací metoda – slovní (popis práce), názorně-demonstrační, praktické činnosti

Klíčové kompetence – k učení, komunikativní

Očekávané výstupy – zdokonalení jemné motoriky, využití fantazie

Pomůcky – papír velikosti A4 - tvrdý, barevné papíry (bílý a zelený), nůžky, lepidlo, vodové barvy a štětec, houbička

Postup – Tvrdý papír namočíme navlhčenou houbičkou. Teď si děti vezmou štětec a vodové barvy, zvolí modrou a tou namalují spodní část obrázku (motivace – sníh, který na jaře taje).

Na horní polovinu malují děti žlutou barvou (motivace – sluníčko, které na jaře svítí

a rozpouští sníh. Žlutá barva se zapíjí do modré a tím vznikne zelená (travička, na které porostou sněženky – poslové jara). Necháme uschnout. Mezitím si poskládáme z bílého papíru květ sněženky. (viz. obrázek č. 21)

Ze zeleného papíru vystříhneme stonek a listy. Vše lepíme na suchou podložku (námět převzat <http://www.toulcuvdvur.cz/detiapriroda/kaleidoskop/unor.html>).

Obrázek č. 24 – květ sněženky z papíru

4.4.6 Pozorujeme růst semínek

Organizační forma – hromadná, skupinová, práce ve třídě

Vyučovací metoda – slovní (popis činnosti, vyprávění), názorně-demonstrační, praktické činnosti

Klíčové kompetence – k učení, komunikativní

Očekávané výstupy – práce s připraveným materiálem, naučit se pozorovat změny, ke kterým v přírodě dochází, i když je pozorujeme ve třídě mateřské školy

Pomůcky – misky, hlína, tráva nebo osení, rozprašovač

Postup - Do misky si s dětmi nasypeme hlínu a na ní rozprostřeme semínka trávy nebo osení. Posléze zvlhčíme rozprašovačem. Pravidelně rosíme a s dětmi každý den pozorujeme, k jakým změnám došlo. Vyprávíme si o tom, co se se semínkem děje, k jakým změnám dochází, co se ze semínka stane, protože i z malého semínka vyrostे jednou velký strom.

4.4.7 Ptáčku, jak zpíváš

Organizační forma – skupinová, práce ve třídě

Vyučovací metoda – slovní (vysvětlení pravidel hry)

Klíčové kompetence – činnostní a občanské, komunikativní

Očekávané výstupy – naučit se pozorně poslouchat, vnímat své okolí

Pomůcky - žádné

Postup – Nejprve si děti sednou do kruhu (klek sedmo s hlavou na kolenou) a paní učitelka vybere jedno dítě, které půjde za dveře a bude čekat na zavolání. Paní učitelka zatím z ostatních hráčů určí jednoho hráče (ptáčka), který po příchodu dítěte, které bylo za dveřmi, bude reagovat na jeho otázku: „Ptáčku, jak zpíváš?“, citoslovcem: „Píp“. Ostatní hráči musí být v naprosté tichosti, aby bylo ptáčka slyšet. Hráč, který byl za dveřmi, musí podle hlasu rozpoznat, které dítě, bylo ptáčkem. Možná obměna – ptáčci mohou měnit hlas! Děti se musí už nějaký čas znát, aby se poznaly podle hlasu.

4.5 Léto – Slunce pálí čím dál víc, neudrží nás ve školce nic

Poslední vycházka směřuje opět do lesa, kde děti pozorují změny, ke kterým došlo v lese od zimního období. V průběhu vycházky s dětmi pozorujeme krásy lesa a využíváme přírodniny, k rozšíření znalostí a dovedností dětí. Spolu s dětmi si pak s nasbíraných přírodnin vytvoříme v mateřské škole sluneční hodiny.

4.5.1 Pexeso z přírodnin

Organizační forma – skupinová, práce v lese

Vyučovací metoda – slovní (popis činnosti), praktické činnosti (sběr přírodnin podle zadání)

Klíčové kompetence – k učení, činnostní

Očekávané výstupy – rozvoj jemné motoriky, poznávání podle smyslů

Pomůcky – šátek nebo papírová krabice s víkem, různé druhy přírodnin nasbírané po dvou podobných nebo stejných exemplářích jako např. listy, šišky, mechy, kamínky, rostliny atd.

Postup - Na vycházce nasbíráme s dětmi potřebný materiál. Vše můžeme dát buď do krabice s víkem s otvorem na ruku, nebo poskládat pod šátek. Vybrané dítě se zavřenými očima si vybere z krabice přírodninu, a pak se k ní snaží najít pomocí hmatu příslušnou dvojici. Poté otevře oči a pohledem zjistí, zda se mu podařilo najít správnou dvojici.

4.5.2 Šišky a jejich porovnávání

Organizační forma – hromadná, individuální, práce v lese

Vyučovací metoda – slovní (popis činnosti, rozhovor), praktické činnosti (sběr podle zadání)

Klíčové kompetence – k učení, komunikativní

Očekávané výstupy – rozvíjení předmatematických představ, třídění podle daného zadání

Postup – při vycházce s dětmi nasbíráme různé šišky a následně je společně porovnáváme a dělíme podle délky, tloušťky, tvrdosti, podle druhu je můžeme roztrždit a pak spočítat, kolik

jich od každého druhu máme. Dále si povíme, kterému stromu daná šiška patří a jestli jej můžeme v okolí najít, tak si jej i ukážeme.

4.5.3 Hod na cíl a do dálky

Organizační forma – hromadná, individuální, práce v lese

Vyučovací metoda – hra

Klíčové kompetence – činnostní a občanské

Očekávané výstupy – koordinace pohybů, naučit se správnou techniku hodů a přesnosti házení

Pomůcky – nasbírané šišky, terč

Postup – s nasbíranými šiškami můžeme s dětmi soutěžit, kdo dohodí nejdál nebo kdo se trefí do předem určeného terče. Dětem ukážeme, jak se správně hází. Upozorníme děti, aby byly opatrné a neublížily spolužákovi.

4.5.4 Šišková válka

Organizační forma – hromadná, skupinová, práce v lese

Vyučovací metoda – hra

Klíčové kompetence – činnostní a občanské, sociální a personální

Očekávané výstupy – koordinace pohybu, házet správným způsobem, snažit se při přehazování šišek nikomu neublížit

Postup – děti rozdělíme na dvě skupiny, každá z nich si připraví hromadu šišek o stejném množství. Po zapískání se každá skupina snaží přeházet šišky na soupeřovo území, i šišky, které přiletí z protější strany. Když už se jeví děti unavené, odpískáme konec. Vyhrává skupina, která má na svém území méně šišek. Pro lepší přehled mohou děti šišky vyrovnat do řady.

4.5.5 Sluneční hodiny

Organizační forma – skupinová, individuální, zahrada MŠ

Vyučovací metoda – slovní (popis činnosti, vysvětlení), názorně-demonstrační, praktické činnosti

Klíčové kompetence – k učení, činnostní a občanské

Očekávané výstupy – pozorování slunce v průběhu dne, naučit se poznávat hodiny, spolupracovat

Pomůcky – jeden a půl metru dlouhou tyč, dvanáct podobně velkých plochých kamenů, větší množství kamínků nebo jiného přírodního materiálu, fix

Postup – s dětmi postavíme tyč na místo, na které po celý den nepadá stín. Okolo uděláme v jižním směru půlkruh. Paní učitelka sleduje od časného rána až do večera stín, který tyč vrhá. V každou celou hodinu tak na to místo položíme velký kámen. Na kameni můžeme barvou napsat příslušnou číslici označující hodinu. Malé kamínky nebo např. kaštiny, které nám zbyly od podzimu, vložíme s dětmi mezi velké kameny. Děti mohou hodiny dotvořit dle vlastní fantazie námět převzat <http://www.toulcuvdvur.cz/detiapriroda/kaleidoskop/unor.html>).

4.5.6 Kamenná zvířátka – malba barvami na kameny

Organizační forma – hromadná, individuální, práce ve třídě

Vyučovací metoda – slovní (popis činnosti, vysvětlení), názorně-demonstrační (ukázka práce), praktické činnosti (vlastní zpracování, sběr kamenů na základě zadání)

Klíčové kompetence – činnostní a občanské, k učení

Očekávané výstupy – sběr podle zadání, rozvoj jemné motoriky, práce na základě vlastní fantazie

Pomůcky – oblázky různých velikostí, štětec, plakátové barvy, zbytky kůže nebo plsti, nůžky lepidlo, bezbarvý lak

Postup – na vycházce nasbíráme různé kamínky nejlépe placaté, aby se na ně dalo dobře malovat. Před začátkem vlastní práce si nejprve děti rozmyslí, jaké zvířátko by bylo na který kámen nejlepší. Po tomto rozhodnutí namalujeme celý kámen, nejprve z vrchu a po zaschnutí také ze spodu stejnou barvou. Uschlý kamínek paní učitelka přetře vrstvou matného bezbarvého laku. Děti si oči, uši, nos i pusku jednotlivých zvířátek vystříhají dvakrát a lepí je po zaschnutí na přední i zadní část kamene (námět převzat od Barřfové z knihy Hračky z přírody po celý rok).

4.5.7 Hra s kamennými zvířátky

Organizační forma – hromadná, skupinová, zahrada MŠ

Vyučovací metoda – hra

Klíčové kompetence – činnostní a občanské, sociální a personální

Očekávané výstupy – dodržovat předem dohodnutá pravidla, nepředbíhat kamarády při hře, brát ohled na ostatní, trénink trpělivosti, rozvoj předmatematických představ

Pomůcky – křída, klacík, hrací kostka, kamenná zvířátka

Postup – Paní učitelka klacíkem do mokrého písku nebo křídou na cestu nakreslí dětem housenku. Děti se rozdělí do skupin a každá skupina bude mít svou vlastní housenku. Jednotlivé části těla housenky představují hrací pole. Všechny figurky postavíme na start. Děti jedno po druhém házejí kostkou. Podle počtu hozených bodů děti postupují směrem k hlavě housenky. Vyhrává, kdo do cíle dorazí první. Hru můžeme ztížit různými překážkami, např. kdo hodí trojku, jedno kolo nehraje, kdo hodí šestku, vrací o tři políčka zpět atd. (námět převzat od Barřfové z knihy Hračky z přírody po celý rok).

ZÁVĚR

V teoretické části této bakalářské práce jsou shrnuty a zpracovány informace, které se zabývají mikroregionem Valašskomeziříčsko-Kelečsko se zaměřením na přírodní a geografické podmínky, průmysl, kulturu, školství a ochranu přírody. Dále byla teoretická část zaměřena na poznávání přírody a společnosti a jeho začlenění do Rámcového vzdělávacího programu předškolního vzdělávání a vyučovacím metodám používaným v předškolním vzdělávání.

Na základě podkladů získaných z teoretické části a použité literatury jsem vypracovala v praktické části návrh 4 fenologických vycházek realizovaných v tomto regionu, které byly metodicky zpracovány.

Tato část obsahuje metodické zpracování aktivit a činností v rámci jednotlivých vycházek. Podzimní vycházka „Putování za barvami podzimu“ seznamuje děti se základními znaky podzimu, učí je rozeznávat stromy, jejich listy a plody, jak můžeme tyto přírodniny využít a jak se zvířátka připravují na zimu. Zimní vycházka „Zvířátka se ukládají k mrazivému snění“ je věnována poznávání zvířátek, které můžeme potkat v zimě v lese a rozeznávání jejich stop. Dále pak, zda tato zvířátka v zimě spí nebo ne a jak můžeme zvířátkům přes zimu pomáhat. Obsahuje také návod, jak se postarat o ptáčky, kteří u nás přes zimu zůstávají. Jarní vycházka „Příroda se probouzí“ je zaměřena na pozorování probouzení přírody, barvy jara, rozeznávání květina a jejich vývoj od semínka až po rostlinku. Záměrem letní vycházky „Slunce pálí čím dál víc, neudrží nás ve školce nic“ je seznámení dětí s plody lesa a přírodninami, které v něm můžeme v létě najít a použít je při rozvoji jejich vědomostí a dovedností.

Cílem teoretické části bylo seznámení s mikroregionem Valašskomeziříčsko-Kelečsko, začleněním poznávání přírody a společnosti do Rámcového vzdělávacího programu předškolního vzdělávání a využívanými výukovými metodami používanými v předškolním vzdělávání.

Cílem praktické části byl návrh fenologických vycházek a jejich metodické zpracování. Cíle teoretické i praktické části bakalářské práce byly naplněny.

Součástí práce je seznam použité literatury a pramenů, seznam obrázků, přílohy a anotace. Jsem autorem všech fotografií, které jsou v této práci obsaženy.

Při zpracovávání této bakalářské práce jsem získala mnoho cenných informací o tom, jak přiblížit okolí a přírodu dětem v mateřských školách. Tyto informace bych chtěla dále využít ve své budoucí praxi, protože zatím nejsem učitelkou v mateřské škole. Proto zatím nemám návrhy jednotlivých činností a aktivit, které jsou uvedeny v praktické části, zatím ověřeny. Doufám, že budu mít příležitost a tyto náměty a činnosti použít v praxi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- BARFFOVÁ, U. *Hračky z přírody po celý rok*. Bratislava: Nezávislosť a. s., 1995, 110 s. ISBN 80-85217-54-6
- DOSTÁL, A. M., OPRAVILOVÁ E. *Úvod do předškolní pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1985, 253 s.
- JANOŠEK, J. *Historie Valašského Meziříčí a Krásna nad Bečvou v datech*. Valašské Meziříčí: Colora spol. s r. o., 1996, 255 s.
- KALHOUST, Z., OBST O . *Školní didaktika*. Praha: Portál, s. r. o., 2002, 447 s. ISBN 80-7178-253-X
- KRAMÁŘ, J. *Valašsko-meziričské starožitnosti 2*. Valašské Meziříčí: Český svaz ochránců přírody, 2011. 92 s. ISBN 978-80-254-9749-4
- KRAMÁŘ, J. *Valašsko-meziričské starožitnosti*. Valašské Meziříčí: Kulturní zařízení města Valašského Meziříčí, 2007, 115 s. ISBN 80-902742-6-9
- KAFTANOVÁ, I. *Příběhy lesních skřítků* Blug, 88 s. ISBN 97 8-80-7274-013-0
- LÉBLOVÁ E. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Praha: Portál s. r. o., 2012, 175 s. ISBN 978-80-262-0094-9
- MAŇÁK J., ŠVEC V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 119 s. ISBN:80-7315-039-5
- MARTIŠKOVÁ, I., VALOUŠKOVÁ, K. *Proměny Valašského Meziříčí*. Vsetín: Muzeum regionu Valašsko p. o., 2013, 27 s. ISBN 978-80-87614-15
- NEKUDA, V. a kol. *Okres Vsetín: Rožnovsko, Valašskomeziričsko, Vsetínsko*. Valašské Meziříčí: Hvězdárna, Brno:Vlastivěda moravská (Muzejní a vlastivědná společnost), 2002, 963 s. ISBN 80-862-9809-4.
- OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011, 496 s. ISBN 978-80-7367-703-9
- PRŮCHA, J., KOŤÁTKOVÁ, S. *Předškolní pedagogika*. Praha: Portál s.r.o., 2013, 181 s. ISBN 978-80-262-0495-4

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing, a. s, 2007, 322 s. ISBN 978-80-247-1821-7

SLOUPOVÁ, M. *Rok s krtkem*. Praha: Portál s.r.o., 2011, 180 s. ISBN 978-80-7367-775-6

SVOBODOVÁ, E. a kol. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál s. r. o., 2010, 168 s. ISBN 978-80-7367-774-9

ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola – Teorie a praxe I*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 168 s. ISBN 8024409458

ŠMELOVÁ, E. *Ohlednutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 75 s. ISBN 978-80-244-2238-1

ŠMELOVÁ, E., NELEŠOVSKÁ A. *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. Olomouc PdF UP, 2009, 122 s. ISBN 978-80-244-2272-5

RUBEŠOVÁ R., KIRCHNEROVÁ, V. *Výchova prožitkem* Praha: Portál s.r.o., 2013, 140 s. ISBN 978-80-262-0505-0

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů [online]. Dostupný z www: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>

<http://www.meziricko.cz/>

<http://www.kzvalmez.cz/>

<http://www.valasskemezirici.cz/>

<http://www.ochranci.cz/>

<http://www.valasskemezirici.cz/>

<http://www.mestovalmez.cz/>

<http://www.emop.cz/hratky-na-louku/> - lety vlaštovek

<http://www.priroda-valasska.cz/>

<http://prirodavsemismysly.blogspot.cz/2014/01/kolobeh-roku.html>

<http://www.toulcuvdvur.cz/detiapriroda/kaleidoskop/leden.html> -krmná směs pro ptáčky,

<http://www.toulcuvdvur.cz/detiapriroda/kaleidoskop/unor.html> - jak roste sněženka,

<http://www.toulcuvdvur.cz/detiapriroda/kaleidoskop/cerven.html> - sluneční hodiny

<http://www.nasiptaci.info/>

<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/p/3182/OBTISKY-V-PRIRODE---NAMETY-PRO-VYTVARNE-CINNOSTI.html/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK Č. 1 : ZNAK REGIONU.....	8
OBRÁZEK Č. 2: ZNAK MĚSTA.....	8
OBRÁZEK Č. 3: VLAJKA MĚSTA.....	8
OBRÁZEK Č. 4: MAPA MIKROREGIONU VALAŠSKOMEZIRÍČSKO-KELEČSKO.....	9
OBRÁZEK Č. 5: SOCHA SVATÉHO FLORIÁNA.....	20
OBRÁZEK Č. 6: DŮM U APOŠTOLŮ.....	20
OBRÁZEK Č. 7: MĚSTSKÁ KNIHOVNA.....	21
OBRÁZEK Č. 8: KOSTEL NANEBEVZETÍ PANY MARIE.....	21
OBRÁZEK Č. 9: KOSTEL NANEBEVZETÍ PANY MARIE.....	21
OBRÁZEK Č. 10: ZÁMEK ŽEROTÍNŮ.....	22
OBRÁZEK Č. 11: ZÁMEK ŽEROTÍNŮ.....	22
OBRÁZEK Č. 12: ZÁMEK KINSKÝCH.....	23
OBRÁZEK Č. 13: ZÁMEK KINSKÝCH.....	23
OBRÁZEK Č. 14: HVĚZDÁRNA.....	23
OBRÁZEK Č. 15: LAPIDÁRIUM SVATÉ TROJICE.....	24
OBRÁZEK Č. 16: KOSTEL SVATÉHO JAKUBA VĚTŠÍHO.....	25
OBRÁZEK Č. 17: SOCHA SVATÉHO VALENTINA.....	25
OBRÁZEK Č. 18: GETSEMATSKÁ ZAHRADA.....	25
OBRÁZEK Č. 19: MATEŘSKÁ ŠKOLA, ZÁKLADNÍ ŠKOLA A STŘEDNÍ ŠKOLA PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ.....	26
OBRÁZEK Č. 20: DOMEČEK PRO SKŘÍTKY.....	42
OBRÁZEK Č. 21: OBTISKY LISTŮ.....	43
OBRÁZEK Č. 22: OBRÁZEK Z PŘÍRODNIN.....	52

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Obrázek č. 20 – Návod na papírovou vlaštovku

Příloha č. 2: Pracovní list č. 1 – Podzim - Hledej dvojice

Příloha č. 3: Pracovní list č. 2 – Podzim - Veverka hledá své zásoby na zimu

Příloha č. 4: Pracovní list č. 3 – Zima - peříčka

Příloha č. 5: Pracovní list č. 4 – Zima - dárky pro zvířátka

Příloha č. 6: Pracovní list č. 5 – Jaro - Poznáváme jarní květiny

Příloha č. 7: Pracovní list č. 6 – Jaro - Rozdíl

Příloha č. 8: Pracovní list č. 7 – Léto - vlnovka

Příloha č. 9: Pracovní list č. 7 – Léto - Řekni, co je na obrázku?

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Zuzana Ručková
Katedra:	Primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	PhDr. Vlasta Hrdličková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Využití regionu v předškolním vzdělávání se zaměřením na poznávání přírody a společnosti
Název v angličtině:	Use of region in preschool education with concentration on learning about nature and society.
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na poznávání přírody a společnosti v regionu Valašskomeziříčsko – Kelečsko. Cílem teoretické části je přiblížit přírodní a geografické podmínky, průmysl, kulturu a školství ve Valašském Meziříčí a jak město zabezpečuje ochranu přírody. Dále se zabývá poznáváním přírody a společnosti v kontextu s Rámcovým vzdělávacím programem předškolního vzdělávání a vyučovacími metodami používanými

	v předškolním vzdělávání. Cílem praktické části je návrh fenologických vycházek pro jednotlivá roční období. Tato část obsahuje metodické zpracování aktivit a činností v rámci jednotlivých vycházek.
Klíčová slova:	Předškolní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání, výukové metody v předškolním vzdělávání, poznávání přírody a společnosti, mikroregion, fenologické vycházky.

Annotations of the Thesis:	The bachelor's thesis focuses on the recognising of nature and society in the region Valašskomeziříčsko-Kelečsko. The aim of the theoretical part of this thesis is to approach natural and geographic conditions of the region, industry, culture and education in Valašské Meziříčí and nature protection in Valašské Meziříčí. In the next part I deal with recognising of nature and society in the context with the General education all programme of pre-school training and also with teaching methods of pre-school training. The aim of the practical part is the concept of four phenologic walks for various seasons. These walks are methodical process.
Key words:	Pre-school training, General education program of pre-school training, teaching methods in pre-school training, recognising of nature and society, mikroregion, phenologic walks.
Přílohy vázané v práci	

Rozsah práce:	60 + 9
Jazyk práce:	Český jazyk